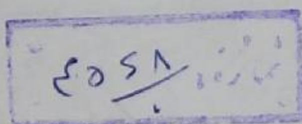
آرشیتکت

۱

مــرداد ــ شهریور

۱۳۲۵

منـدرجات این شماره

آگهی

مجلهٔ آرشیتکت آگهی‌های مربوط به امور ساختمانی ومقاطعه‌کاری و فروش مصالح را برای انتشار قبول مینماید

ساعات کار دفتر مجلهٔ آرشیتکت : روزهای یکشنبه وچهارشنبه از ساعت ٥ الی۷ بعداز ظهر

جای اداره :

خیابان لاله‌زار نو ـ کوچهٔ هدایت شماره ۷

تلفن ۹٦۱۷

صاحب امتیاز ـ مدیر مسئول وسردبیر

ایرج مشیری

(آرشیتکت ومهندس شهرسازی)

بهای اشتراك ٦ شماره ۱۸۰ریال

» تك شماره » ۳۰

باجلد مقوائی ٥ ریال به‌بهای هرشماره افزوده میشود

وابسته بانجمن آرشیتکتهای ایرانی دیپلمه

آرشیتکت

اَبنیه ـ شهرسازی ـ بهداشت فنی ـ تزئینات

سال اول | مرداد ۱۳۲۵ | شماره اول

هدف ما

منظور ما از انتشار این مجله بحث در فنون معماری و شهرسازی و مسائل مربوط بآنها است . ما میخواهیم چگونگی آخرین پیشرفتهای فنون مزبور را بنظر خوانندگان عزیز خود برسانیم . بطوریکه ضمن مقالهٔ که درباره مرام و مقاصد انجمن آرشیتکت های ایرانی دیپلمه در همین شماره مندرج است تشریح شده است .

منظور عمده انجمن مزبور این است که افتخارات صنعتی ایران را تجدید و نقائص عارضه برآنرا رفع نماید **مجله آرشیتکت منظوری جز عملی کردن مقاصد فوق ندارد ونشریه ایست کاملا فنی و ذوقی که اصلا نمیتواند و نمیخواهد کوچکترین تماس باعالم سیاست داشته باشد ..**

برای آرشیتکتهای جوان ایرانی بسیار ناگوار بود که با وجود آشنائی برموز واسرار معماری وشهرسازی ومشاهده اشتباهاتی که دراین زمینه در کشور ایران روی میدهد ساکت و آرام نشسته واطلاعات خود را دردسترس کسانیکه نیازمند و مشتاق آنند نگذارند درنتیجه همین احساس بموقع بود که ما درصدد انتشار این مجله برآمدیم .

این مجله هیچگونه ادعای زیادی ندارد ومایل نیست که تنها بیك مشت الفاظ خوش آیند وتوخالی قناعت کرده جنبه عملی کار را کنار گذارد . معهذا ناشرین آن ناچارند این مطلب را خاطر نشان کنند که پیشرفت کار های فنی در کشور ایران مواجه بااشکالات فراوانست ونه تنها از حیث وسائل وابزار نقصان و کمبود در کارها دیده میشود بلکه حتی در مرحله بیان تئوری وشرح مطالب نظری نیز کمیت بیان لنك وعرصه جولان تنك میگردد .

بنابراین اگر در مطالعه مقالات مجله پاره‌ای لغات بیگانه ونا مأنوس دیده شود . امیدواریم خوانندگان بر ما خورده نگیرند وعذر بسیار موجه ما را بپذیرند .

درواقع کسانیکه بانوشته های فنی سرو کار دارند درحال حاضر ناچارند عدهٔ زیادی از این لغات را همانطور که

هست قبول نمایند ولیکن این امر مستلزم آن نمیشود که همیشه زبان مادچار این نقیصه باشد و کسی درصدد رفع آن برنیاید. بهمین منظور نویسندگان مجله ارشیتکت سعی خواهند داشت که حتی الامکان لغات صحیح وخوش آیندی برای کلمات فنی خارجی پیدا ومعمول کنند ودراین کار نیازمند پشتیبانی ومساعدت فکری خوانندگان گرامی خود میباشند و بانهایت امتنان پیشنهاد هائی که دراین زمینه بشود مورد مطالعه قرار خواهند داد.

شاید گفته شود که بااینهمه تفصیل چرا یك کلمه بیگانه را برای عنوان مجله اختیار کرده ایم. در این باب در جای دیگری ازمجله صحبتی بمیان خواهد آمد وبطور خلاصه عقیده ما بر آنست که مفهوم کلمه آرشیتکت وسیعتر از آنست که از کلماتی نظیر معمار و غیره بدست می آید بعلاوه این کلمه یك جنبه بین المللی داشته واز این رو بکار بردن آن تاحدی منطقی بنظر میرسد.

مطلب دیگری که باید دراینجا یاد آوری شود اینستکه بدون تردید درگذشته اشتباهات زیادی درزمینه شهر سازی ومعماری دراین کشور روی داده واین اشتباهات یا اصلا مورد توجه قرار نگرفته ویا باوجود توجه امکان تذکر وگفتگو حاصل نشده است البته بشر درهر مورد وهر کاری دچار اشتباه میشود وخود این اشتباهات است که توجه نسبت به آنها باعث پیشرفت می گردد.

با این مقدمات نویسندگان مجله کوشش خواهند نمود که اشتباهات گذشته و کنونی رادریافته وتشریح و توضیح نمایند تااز تکرار آن در آتیه جلوگیری شود. بدیهی است دراین کوشش تا جائیکه مقدور باشد از اشاره باعمال اشخاص خود داری خواهد شد ولی از آنجائیکه کسانی پیدا میشوند که یا از روی عدم اطلاع ویا بطورعمد وبرای استفاده های نا مشروع خود اشتباهات جبران ناپذیری را مرتکب میگردند، ازلحاظ حفظ منافع عمومی وبرحسب وظیفه اجتماعی خود، ناچار خواهیم بود بدون جانب داری باغرض زبان وضرر چنین اشتباهاتی را گوشزد کرده از مسببین آنها خواستار توضیح باشیم و بطور کلی خاطرنشان خواهیم کرد که اشخاص غیرمطلع باید ازکار های حساس عمران وآبادی کشور برکنار وجوانان دانشمند وفعال در حیطه تخصص خود بکارها گمارده شوند.

این است وظایفی که این مجله برعهده گرفته ودر انجام آن قوای مادی ومعنوی خود را بکار خواهد انداخت وازخداوند خواهانیم که مارا ازلغزش وخطا بازداشته ودر انجام کامل هدف خود یاری فرماید. **ا. مشیری آرشیتکت وشهرساز**

انجمن ارشیتکتهای ایرانی دیپلمه

کشور ایران از قرون گذشته همیشه یکی از مراکز هنر وصنعت تمدن قدیم بشمار میرفته و درکلیه قسمتهای هنراز جمله درفن ساختمان آثار جاویدان بظهورآورده که با وجود گذشت زمان و حوادث دوران هنوز باعث عبرت بینندگان وتماشاگـاه هنرمندان جهان است .

هنوز آثار تخت جمشید وعظمت طاق کسری باعثاعجاب و تحسین ناظران و ساختمانها ومساجد اصفهان مـوجب افتخار هنر مندان ایران میباشد. ولی متاسفانه ازدوره صفویه ببعدفنو هنر در ایران خریداری نداشته وبتدریج رو به انحاط گـذاشته تا اینکه در اواخر دوره قاجاریه فنساختمان در ایران وضع اسف ناکی بخود گرفته ونسل هنرمندان واساتید معماران تقریبا از میان رفته بود تاآنجاکه فن معماری ایران بدست کسانی افتاد که بطورعموم تعلیم کافی نداشتهوحتی اغلب ازسوادخواندنونوشتن نیز بی‌بهره بودند و از این رو نه فقط توانستند در تکامل این فن بکوشند بلکه بتدریج شیوه وروش باستانی را نیز فراموش نمودند وساختمان‌هائی که دراواخرقرن گذشته ساخته‌شده‌بهترین شاهد این مدعا است تا اینکه در اوایل این قرن نفوذ تمدن‌غربی در ایران و آشنائی ایرانیان به زندگانی نوین اروپائی‌انقلابی درکلیه‌شئون حیاتی پدید آورد واز جمله مردم را متوجه‌نواقص معماری ایران نموده عکس العملهائی نمودار گشت و بـه تدریج افکار را برای تغییرات‌اساسی آماده‌نمود که اثرات آن درمساعی بیشماری که در دوره بیست سال گذشته در راه ایجاد ساختمان های جدید و توسعه شهر ها بعمل آمد نمایان میگردد . ولـی متأسفانه از زحمات این دوره نیز نتایج مطلوبه حاصل نگردید چون از طرفی افکار عمومی هنوز چنانچه بـاید آماده این تغییرات نبـوده و از طرف دیگر کـادر فنی‌لازم از مهندسین‌و معمارانی که دارای تعلیم‌کافی واساسی باشند درآن تاریخ‌موجود نبود و بعلاوه متصدیان امور نیز بـاوجود حسن نیت از پیشرفت فنون درسایر کشورها و ترقیات صنعتی امروزه و احتیاجات نوینی که بوجودآورده بود اطلاع‌کافی نداشتند وباوضاع‌آینده نیز از دریچه چشم‌گذشته مینگریستند بدینجهت از موقعیت چنانچه بایـد استفاده نشد و متاسفانه بیشترساختمان هائیکه در این دوره انجام گرفته بدون نقشه ومطالعات قبلی بوده و اکثرمخالف اصول فنی وبهداشت میباشد ومیتوان گفت که اغلب اوقات این اقدامات نـه فقط علاج درد های کهن را ننموده بلکه چون مخدری که بمریض بخورانند باعث تسکین موقتی گشته وافکار را از چاره و علاج اساسی منحرف نمود . درسالهای اخیر مساعی مهندسین ومعماران جوان ایرانی که تحصیلات خودرا دراروپا باتمام رسانیده وبایران مـراجعت نموده بودنـد نیز بعلت حـاضر نبودن افکار عمومـی و مخالفت عادات‌ورسوم کهنه باروش‌نوین‌آنها چنانچه باید ازطرف عموم مردم استقبال نشد وحتی‌مقامات عمومی و دولتی نیز ازقبیل شهرداریها که مستقیماً مسئول پیشرفت امورشهرها وهدایت مردم میباشند مساعدت‌کافی بدیشان ننمودند و اگرچه تا کنون چندین بار مقرراتی دائر برعایت اصول بهداشت درابنیه وتهیه نقشه‌های ساختمانی توسط مهندسین ومعماران دیپلمه توسطشهرداری تهران وضع گردیده چون واضعین مقررات خـود اعتقاد کافی بلزوم آن نـداشتند تـاکنون لباس عمل نپوشیده و از حـدود مقررات روی کاغذ تجاوز نکرده حتی برای تهیه نقشه و توسعه واصلاح شهرها که البته اهمیت آن بـر کسی پوشیده نیست بـاندازه ساختمان عادی هم توجه نشده و اغلب توسعه شهرهـا بـدون نقشه بـدست شهرداران و فرمانداران بی‌اطلاع ویا بمیل فرماندهـان نظامـی عامی بدون مراجعه به متخصص ومهندسین اجرا و عملی گردیـد که نتایج آن اکنون بـرهمه واضح و شرح آن فعلا از مـوضوع بحث ما خارج است .

این هرج و مـرج ساختمانی کـه هـر بیننده مطلعی را متأسف می سازد اثر آن در روحیه مهندسیـن و معماران کـه هریک بعداز سالهای تحصیل و تحمل مشقات با یک دنیا امید و دلی پس‌از سودای خدمت‌گذاری بـه میهن خود مـراجعت نموده بودند بمراتب شدید بوده هریک از طرفی بمبارزه مشغول شدند تا شاید موفق گردند بدیـن هرج و مرج خاتمه دهند و وظائفی که در راه اصلاح وضعیت ساختمانی و بهداشتی شهر های کشور متوجه ایشان میباشد بـوجه احسـن انجام دهند ولـی از این کوشش های متفرق چنانچه بـاید نتیجه بدست نیامـد و حصول مقصود را بتاخیر می‌انداخت ازاین روسال‌گذشته عده ازمهندسین معمار ایرانی بخیال افتادندکه این نیرو هـای پرا کنده را جمع نمایند و دست بدست هم دهند و انجمنی از کلیه مهندسین معمار دیپلمه ایرانی تشکیل دهند و بـاتفاق در احیاء فن معماری ایران بکوشند و از کلیه همکاران بدین منظور دعوت شد و چون‌کلمه معمار در کشورما مبتذل شده و آن معنی که لازم است از آن بدست‌نیامد لغت‌بین‌المللی «آرشیتکت» راکه در اغلب السنه دنیا معمول است انتخاب‌ومجمع خودرا انجمن «ارشیتکت های‌ایرانی‌دیپلمه» نامیدند این انجمن چنانچه گفته شد جزاحیای فن معماری وشهرسازی کشور هدف ومقصودی ندارد وامیدوار است بتواند بوسیله انتشارات ومبارزات خـود در افکار عمومی مؤثر افتد تا شاید در کشوری که‌همه‌کس خود را درفنون‌معماری وساختمان ماهر و از مراجعه به متخصصین بینیاز میداند دوباره فن وهنر رونق دیرین خودرا باز یابند وقـدر هنرور وصنعتگر بشناسند وکارها بکار دان بسپارند .

از طرف دیگر مقامات عمومی را از مسئولیتهای خود آگاه ودر انجام وظایف مربـوط بـه شهر وساختمان هدایت و مساعدت نمایند .

منوچهر خورسند : ارشیتکت‌وشهرساز

مسائل مربوط بمعماری در ایران

مقدمه بطوریکه همه میدانند فکر بشر بوسیله معماری یکی ازظریف ترین هنرها را بمنصه ظهور گذاشته‌است‌ازابتدای‌خلقت لازم را نخواهد نمود اگر تاریخ صنایع قرون گذشته را مطالعه کنیم خواهیم دید که هردوره ترقی اجتماع بافصل جدیدی از معماری توام بوده واسلوب ساختمانی مخصوصی همراه داشته‌است

۱ ـ قصر اعلیحضرت شاه در سعدآباد

بشر خودرا محتاج به تهیه پناگاههائی دیده که خویشتن را از شر عوامل جوی ودشمنان حفظ نماید بعدها عوامل دیگـری از قبیل بهداشت، زیبائی‌وصرفه جوئی که در تهیه ماوی ومسکن‌رل مهمی را بازی میکنندفکر بشررا متوجه جود نمودند بدین‌ترتیب ملاحظه میشود که تحول معماری درطی قـرون متمادی همدوش تحول اجتماعی بود تا اینکه امروزه معماری یك فن اجتماعی گردیده است •

درحقیقت ما امروزه درعصری‌زندگی‌میکنیم که‌زندگانی اجتماعـی ایجاب میکند ارشیتکت درحین طرح نقشه‌هـا همواره نظریات علمای اقتصاد و بهداشت و اجتماع را نیز در نظربگیرد در غیراینصورت‌نتیجه عمل‌او کاملا مفیدنبوده وجامعه ازآن‌استفاده

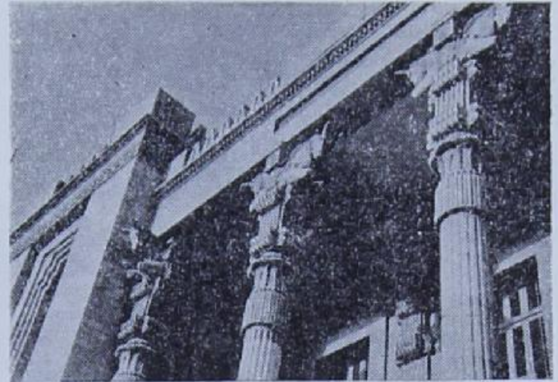
چندسالی است که نسیم تند تجددخواهی زندگی اجتماعی کشور ایران را دگرگون کرده و در مردم روح تجددی بوجودآورده که میتوان گفت بهترین اثرآن در قسمت ساختمان و معماری متظاهر شده است •

پرده ظلمتی که مدتها بروی ملت ایران کشیده شده بود دفعة پاره شد و ایرانی خودرا درمقابل یك عده زیادی ازمسائل جدید که زندگی خود ومملکتش بستگی بآنها داشت مشاهده نمود.

در واقع میراثی که از قرون گذشته در عالم معماری‌برای ما باقی ماند، است با اینکه در موقع خود وامروزه از گرانبها ترین آثاراین‌فن‌بشمارمیرودولی برای‌ایجاد‌یك‌عالم‌نوین‌درمعماری کافی نبود و باین جهت نسل جدید ایرانی مجبور شده است راه

حل وطریقه جدیدی که بیشتر باوضع زندگی کنونی وفق دهد ایجاد نماید .

در واقع اگر این ابنیه وآثار گرانبهائی راکه درطی قرون متمادی برای ما بیادگار باقی مانده‌اند از قبیل مساجد و بقایای کاخهای سلطنتی وغیره کنار بگذاریم در معماری عادی وخانه های مسکونی آثار قابل ملاحظه‌ای مشاهده نمیکنیم اغلب

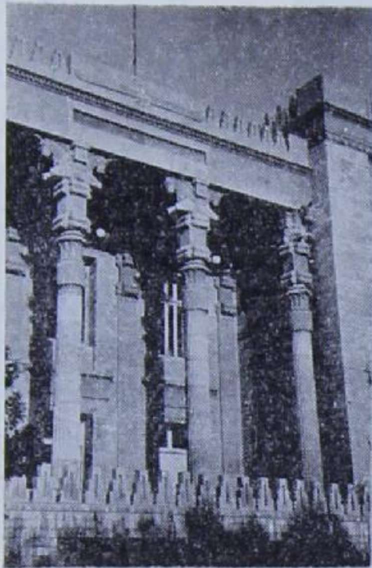

۲- شهربانی ـ نمایش سرستون‌ها

ساختمانها بدون نقشه و بدون مطالعه قبلی و با مصالح نامرغوب وبی روح ساخته شده اندکه بهیچوجه از لحاظ معماری قابل توجه نیستند .

تجسم این کوچه های تنك وپیچ‌درپیچ مملواز حشرات و کثافات وامعان نظر بوضع ساکنین این قسمتهای شهر که گوئی در انتظار مرك محکوم بزندگی در این قبیل نقاط میباشند هیچگونه قدر وقیمتی برای ایجاد کنندگان آنها نمی گذارد . چه نبوغ وچه استعدادهائی بدون اینکه بحد رشدخود برسندد این محیط های غم‌افزاوافسرده ازبین میروند ونسل ایرانی رو بزوال میرود .

این شاهکارهارا بوجودآورده‌اند چه شده‌اند ؟ پاسخ این است که درقرون‌اخیرمعماری‌هم مانندفنون دیگر روبانحطاط گذاشت وجای استادان قدیم رااشخاص بی اطلاع‌واغلب بی سوادی گرفتند که عاری ازهرگونه اطلاع فنی وسلیقهٔ معماری بودند و تلاش

٤- عمارت شهربانی ـ قسمت ورودی

آنان برای مطابقت دادن معماری‌بازندگی‌جدید مردم منجر بهرج ومرج عجیبی گردیده و بهترین نمونه این‌هرج ومرج در آثاری که باقی گذاشته‌اند و در جزئیاتی از قبیل سرستونها و گچ بری ها وتزئینات سقفها و سایر آرایش‌های بی فایده هویدا است که بی ذوقی وموقع نشناسی آنهارا بوجه اکمل نشان میدهدومسئولیت انحطاط معماری در قرون اخیر بعهده این معماران ناشی است .

۳- تجارب طرفداران تقلید ازسبکهای قدیم

آرشیتکتهای‌جوان‌ماوقتی که‌تحصیلات خود را در اروپا بپایان رسانیده و بکشور خود برگشتند خودرادر مقابل وظیفه سنگینی یافتند که عبارت بود از برخوردار کردن‌وطنشان

۳- شهربانی - سرستون وتزئینات

باتوجه باینکه ایرانی در معماری وسایر صنایع ظریفه شاهکارهائی بوجودآورده‌است‌این سئوال پیش‌میآید که‌اشخاصیکه

از ثمره معلومات چندین ساله‌ای که‌آموخته بودند آنها با جدیت شروع‌بکار کردند ولی بزودی درمقابل دوطرز فکر مختلف‌قرار

گرفتند : آیا باید از گذشته تقلید نمود و آثار ذی قیمت قدیم را تجدید کرد و یا اینکه آینده را نگریسته و معماری را باطرز زندگی جدید وفق داد .

فکر اولی در تحت تاثیر تعصب ملی در اوائل دوره پهلوی چند قدمی پیش رفت کرده بود در تهران عمارات چندی بشیوه قدیم ساخته شدند که از آنجمله است ساختمان‌های بانك ملی و شهربانی و پست و تلگراف و باید تصدیق نمود که نتیجه خوبی از این تجربه بدست نیآمد و ثابت شد که نه تنها باید از تقلید اسلوب های قدیم چشم پوشید بلکه باید فکر مدرن کردن آنها را نیز از سر بیرون کرد .

عقل سلیم فریاد زد دست نگهدارید مگر میخواهید به تهران وضع باغ وحش ناهنجاری دهید اینقدر مجسمه شیر و گاو وغیره چه فایده دارد ؟

آزمایش بهمین جا خاتمه یافت و دیگر جلو نرفت و در واقع منطق هم چنین حکم میکرد راجع باینموضوع که اهمیت فراوانی دارد لازم میدانیم توضیحات بیشتری بدهیم تا هیچگونه سوء تفاهم پیش نیاید.

قبلا باید گفت که ما برای معماری قدیم کشور خودمان احترام فوق العاده ای قائل هستیم و واقعاهم به آثار معماریهای اصفهان که در عهد صفویه بوجود آمده اند و زینت بخش آن شهر تاریخی شده اند نمیبایستی سرسری نگریست و نسل جدید باید در مقابل عظمت این ساختمانها و دقت عمیقی که در ساختن آن ها از هرحیث بعمل آمده است سر تعظیم فرود آورد و منظور ما این است که اکنون اگر بخواهیم از آنها کورکورانه تقلید کنیم چندان نتیجهٔ جالب توجهی بدست نخواهیم آورد زیرا این ساختمان‌ها دیگر با اوضاع و احوال امروزه و تمایلات نسل کنونی و احتیاجات زندگانی فعلی مطابقت ندارند. يك ملت تنها نمیتواند متکی بگذشته خود باشد بلکه باید بیشتر بحال و آینده بنگرد زیرا در طبیعت همه چیز رو بتکامل و ترقی میرود معماری هم ازاین اصل کلی متابعت مینماید .

راجع بمبارزه بین نسل جدید و قدیم باید گفت که این مبارزه در کلیه شئون زندگی و درهر موقع وجود داشته و خواهد داشت و نور حقیقت از اصطکاك افکار مختلف بتدریج تابیدن میگیرد اگر از یکی از طرفداران زنده نمودن اسلوب های معماری قدیم و یا مدرن کردن آنها سؤال کنیم .

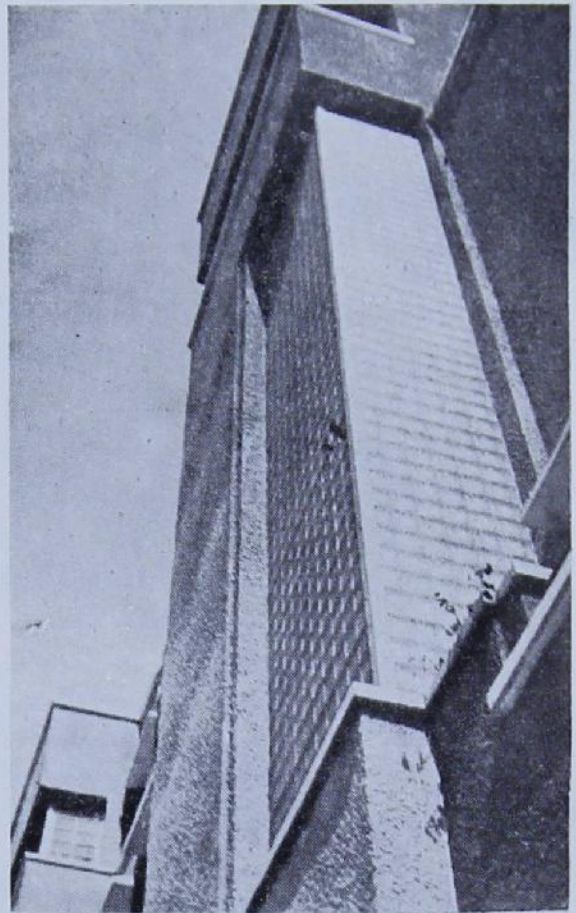
٥ـ هنرستان دختران خیابان سوم اسفند

رفیق اگر امروز بتو لباس عهد داریوش را بپوشانند چه صورتی پیدا خواهی کرد ؟ ممکن است جواب بدهد چه نسبتی بین لباس و معماری موجود است . ـ در صورتیکه این تشابه کاملا صحیح است . تو که امروز از ترس آنکه مورد تمسخر واقع نشوی میل نداری لباس عهد داریوش را در بر کنی چرا این قدر اصرار داری که

٦ـ منظره هنرستان دختران خیابان سوم اسفند

عمارات و ابنیه امروزی ما بصورت ابنیهٔ زمان داریوش در آیند ؛ ممکن است درجواب بگوید باید اذعان نمود مثالی که آوردید جالب توجه است ولی مراقانع نمیکند عقیده من این است که امروزه ما میتوانیم بدون آنکه از اسلوب قدیم تقلید کور کورانه کنیم بامدرن کردن آن نتایج خوبی درمعماری بدست آوریم . بخصوص که این آثار در موقع خود منبع تقلیدی برای سایر ملل نیز شده است .

۷- قفسه بندی پله های داخلی هنرستان دختران

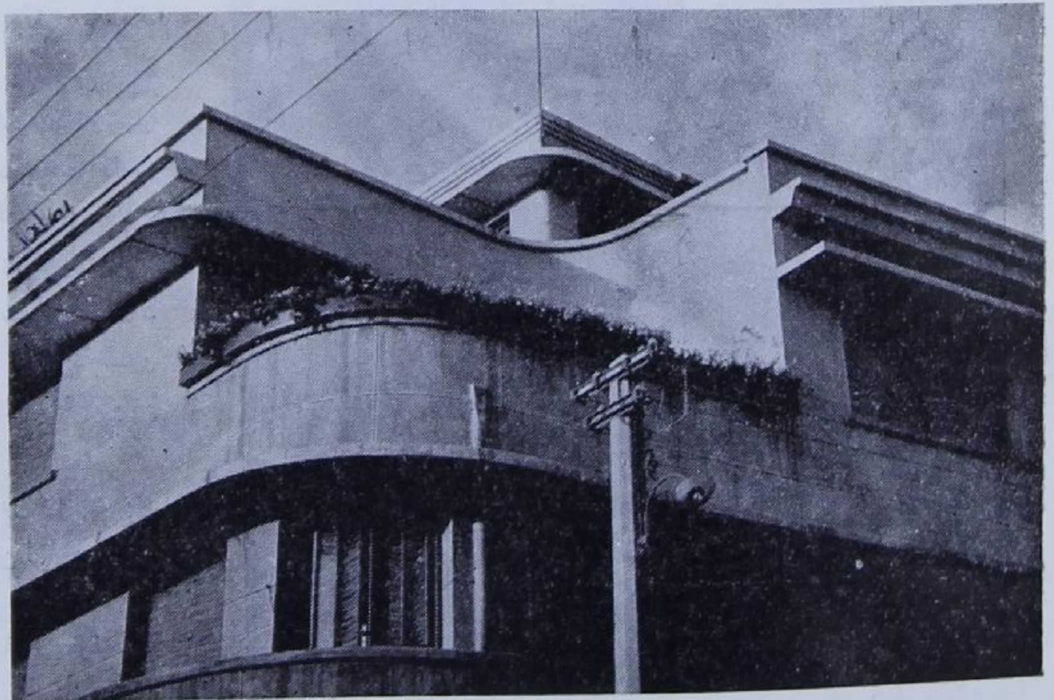
۸- خیابان فردوسی- محل شرکت فرش

- ببخشید ما کاملا نمی خواهیم از گذشته منفك شویم ما مانند قدما بقوه ثقل وسایر اصول معتقدیم ولی ما طرز ساختمان - شکل تقسیم بندی اسلوب بناسازی - رعایت تناسب واصل هم آهنگی - شکل ظاهری - حجم وضخامت دیوار های آنهارا قبول نداریم زیرا دیگر بافکر جدید این قرن که دوران ماشین وپیشرفت صنعت وعلوم است موافقت ندارد .

این عصر ما را بتکاپو وامیدارد واثرات آن در تمام شئون ومراحل اجتماعی ما مشاهده میشود .

ما اصولا ازاینکه اسلوب قدیم را گرفته و باتزئینات زائد آنرا مدرن نشان دهیم بی زار میباشیم - واقعاً چقدر مضحك است خانم پیری برای جوان نمودن خود در آرایش افراط کرده تابدین وسیله چین وشکن های عمیق صورتش را پوشیده دارد درواقع فکر مدرن کردن ابنیه قدیمی نیز همین حال را دارد .

ما در مقابل نسل آینده وظایفی داریم که باید انجام دهیم واقعا اگر برای فراغت ازاین وظایف شیوه قدیم را تعقیب کنیم

۹- ساختمان در خیابان سعدی

باید گفت که کم همت میباشم .

اگر اینطور رفتار کنیم باید گفت که نه تنها متوجه ترقی و تعالی خود نشده‌ایم بلکه اصولا روح این قرن را نفهمیده‌ایم.

درخیلی ازممالك دیگرنیزفکر زنده‌نمودن اسلوب‌قدیم‌درمقابل اسلوب منطقی‌جدید که‌متضمن انتظارات‌قرن حاضرمیباشد ازبین رفته است . تنها کافی است‌چندکلمه از (روسکین‌انگلیسی (۱۹۰۰ - ۱۸۱۹) بزرگترین طرفدار اسلوب قدیم‌صحبت کنیم .

این شخص بزرك میخواست بوسائل ممکنه سدی درمقابل اختراعات عصر خود بکشد و عقاید خودرا رواج دهد باوجودزحمات پی‌درپی‌خود و پیروانش مرامش پیشرفی نکرده و بالاخره‌فهمید که مقابل سیل افکارعصرحاضر نباید از روش قدیم انتظار فائده داشت .

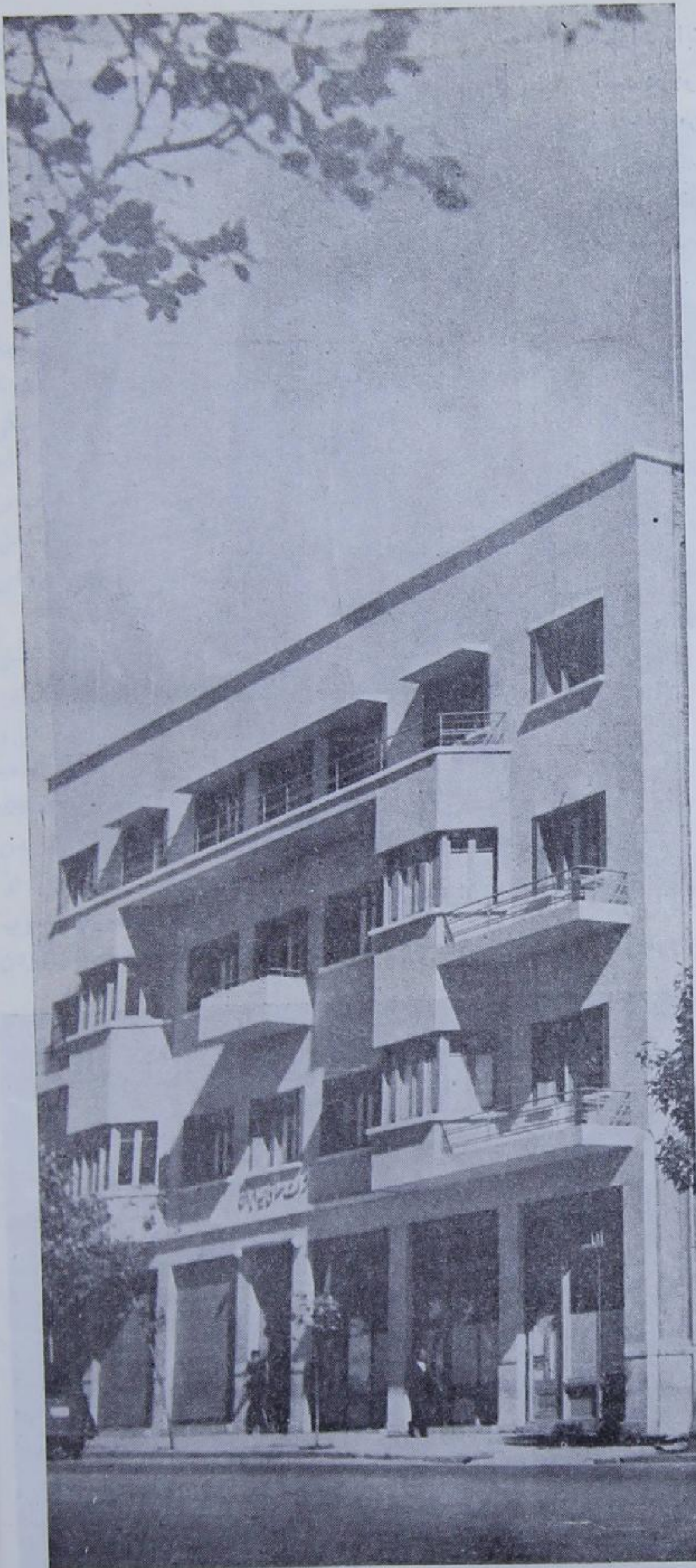
۳ - سخنی‌چنددرباره اسلوب فعلی

درموقعیکه‌تجارت‌طرفداران اسلوب‌قدیم متوقف میشد چند ارشیتکت ایرانی و خارجی که بتهران وارد شدند منظره‌ساختمانهائی را که ازاسلوب قدیم‌تقلید شده‌بود دیده و مصمم شدند که رابطه بین گذشته و حال را در این قسمت قطع کرده و بفکر آینده که رهنمای‌آن افکار جدید معماری باشد بیفتند روی همین تصمیم دو بنای جدید بسبك امروزه در خیابان سوم اسفند قد برافراشته شد یکی باشگاه افسران ودیگری هنرستان دختران بود و بتدریج ساختن منازل مسکونی جدید درنقاط مختلفه شهر که با احتیاجات فعلی و روحیه موافقت داشته شروع گردید .

عواملی چند ازقبیل‌تحول زندگی‌اجتماعی - داخل‌شدن ماشین‌درصنعت - صنعتی شدن مملکت - تغییرلباس وآداب ورسوم - آزادی افکار - ظهور مصالح ساختمانی جدید از قبیل سیمان و غیره باین طبقه جوان کمك نمود .

در حقیقت استعمال سیمان در عمارت بتن ارمه کمك زیادی به حقیقت پیوستن اسلوب جدید معماری نموده است .

سیمان در ۱۸۵۰ توسط باغبانی فرانسوی بنام (مونیه)اختراع شدولی پنجاه سال است که در عمارات مورد استعمال پیدا کرده است سهولت

۱۱ - ساختمان درخیابان فردوسی

استعمال - ارزانی - مقاومت در مقابل آتش سوزی - مقاومت در مقابل زلزله - همگی آنرا در ردیف بهترین مصالح قرار میدهند و در هر نوع ساختمان مورد استعمال دارد.

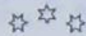
معهذا سیمان وقتی باتمام این عوامل مورد استعمال پیدا کرد که توانست اسلوب ساختمان و قوار و شکل ظاهری آنرا تغییر دهد.

ممکن است در آینده نزدیك یا دوری ماده بهتری پیدا شود ولی فعلا سیمان ماده ایده آل و کمال مطلوب مهندسین و معماران است زیرا تنها بوسیله آن میتوانند بافکار خود صورت حقیقت دهند.

تنها بمدد بتن ارمه است که معماران بزرك ازقبیل پره - لو کوربوزیه - تونی کارنیه - ون دوولد - دودك - توانستند نقشه های بدیع خود را عملی کنند.

۱۲- یك خانه مسکونی - خیابان پهلوی

در ایران هم سیمان نقش عمده بازی کرده و میکند بعد از ساختن کارخانه سیمان استعمالش روبفزونی نهاده و در تمام ساختمان های بزرك ازجمله سیلوها - پلها بناهای عمومی وغیره بکاررفته است ما در شماره های آتیه محسنات اصلی سیمانرا مفصلا شرح خواهیم داد.

بدین نحو دراثر مساعی مهندسین معمار جوان افکار جدید کم کم جانشین عقاید طرفداران اسلوب قدیم گردید اگر نگاهی بساختمانهای دهساله اخیر تهران بیفکنیم دلیل روشنی از غلبه اسلوب جدید برسبك قدیم دیده ونتایج برقراری تکنیك جدید را مشاهده میکنیم اینك محض نمونه چند ساختمان جدید را نام میبریم.

باشگاه افسران - هنرستان دختران - وزارت جنك - وزارت امور خارجه - قصر اعلیحضرت درطهران - قصر اعلیحضرت دردربند - کاخ دادگستری - عمارت قماش - کاخ دارائی - فروشگاه - بانك - دانشگاه و مدارس جدید - ساختمان وزارت خارجه و غیره همچنین عمارات دیگری درتهران و شهرستانها از جمله شعب بانکملی وعده بی شماری منازل خصوصی بسبك جدید ساخته شدند البته بعضی از این ساختمانها کاملا طبق اسلوب جدید ساخته نشده ولی بالاخره مساعی اشخاصی را که درراه تعمیم و برقراری اسلوب جدید کوشیده اند بخوبی نشان میدهند.

این زحمات که بعضی اوقات بنتایج شگفت آوری منتهی شده است با در نظر گرفتن اینکه ما در اولین مرحله تحول و تکامل میباشیم آینده امید بخشی را در معماری پیش بینی میکند.

واقعا ارشیتکت معروف و عالیقدر فرانسوی لو کوربوزیه چقدر خوب معماری را تجسم کرده و میگوید معماری مجموعه ایست از تناسب و هم آهنگی - تصورات و شوق و بالاتر از همه تناسب است.

بله اکنون قدمهای اولیه راپیموده و درمرحله اولی ترقی میباشیم و از سر منزل اسلوبی که برای محیط خودمان خلق شده باشد بسیار دوریم.

این اسلوب را نمیتوان دفعتا خلق کرد و نباید منتظر معجزه ای بود که بظهور آن کمك کند تنها چیزی که آنرا پدید میآورد زحمات خستگی ناپذیری است که اشخاص برای رسیدن بنتایج صحیح و حقیقی برخود هموار میکنند ما باید از وسایلی که زندگی جدید امروزی دردسترس ما گذاشته استفاده کرده وافکار خودرا بمرحله عمل گذاریم و قضاوت در کار مامربوط به نسل آینده است

وقتی ما مطمئن میشویم که زحمات ما در طی راه مشکل معماری نتیجه مطلوبه را داده است که در ضمن تحقیقات خود به نتایجی رسیده و بتوانیم آثاری ازخود باقی گذاریم که تاریخ زندگی زحمات مارا درنظر نسل آینده مجسم کند برای حصول باین آرزو آرشیتکت های جوان باید دورهم جمع شده اشکالات و نظریات مختلف خود را بررسی نموده و در نظر بگیرند که در وهله اول آرشیتکت صنعتگری است که نه تنها باید ازحقیقت پیوستن حدف خویش احساس خوشنودی کند بلکه از تاثیر اجتماعی اعمال خود قلباً راضی گردد.

ارشیتکت وارطان
«ترجمه مهندس ایرج غفاری»

شهرسازی در عصر کنونی

نظر اجمالی بتاریخ تمدن بشر = علل پیدایش شهرها

قبل ازاینکه وارد درموضوع اصلی بشویم بهتراست چند کلمه بطور اختصار ازتاریخ تمدن بشر متذکرشده وعلت‌العلل پیدایش شهرها را تحت مطالعه قراردهم.

همه میدانیم که بشراولیه درادوار ماقبل تاریخ دربیابان وجنگل‌ها و کوه‌هازیست مینمود تابمرورتحت تأثیر اوامرذکاوت فطری که وی رابیك زندگی بهتری راهنمائی میکرد و بـرای گریز ازتهاجم حیوانات وحشی که هرلحظه زندگی و آسایش وی راتهدید مینمودند به‌فکر تعاون واستمداد ازهم جنسان خود افتاده نخست عاطفه پدر ومادروفرزندی وی رابتشکیل خانواده وادار وبعدها خانواده‌های دوست تشکیل عائله وعائله‌ها مؤسس قبایل و اجتماعات شدند • این توده چند نفری باندازه قدرت مادی ومعنوی خود بهمدیگر کمك نموده و قوه بازوی خود را باتبادل افکار بکار انداختند درنتیجه خانه های کوچك بـه شکل کلبه ازچوب وعلف وخاك وسنك بوجود آوردند •

اولین مرحله پیدایش نواحی مسکونی و شهرها

ازاجتماع این‌خانه های کوچك که‌حتی المقدور نزدیك هـم قرار میگرفتند منظره اولیه دهات وشهرهـا بوجود آمد این عائله ها واجتماعات کوچك که بعد ازسالیان دراز موفق بساختن خانه وتهیه وسیله برای دفاع ازحیوانات وحشی گردیدند داخل یك مرحله عالیتری شده وفکر جنگ باهم جنسان خود که‌ناشی ازحس حسد وبرتری واخذ مزایای اجتماعی و غیره بـود عرض اندام نموده‌و بتدریج این اجتماعات‌محل سکونت‌همدیگر رامورد حمله قراردادند • برای دفاع ازخطر مهاجمات مزبور لازم‌بود خانه‌ها راکه تاآن روزبرای پناه ازدست حیوانات وحشی کفایت میکرد بطرز دیگری بسازند تابتوانند ازحملات‌همجنسان خـود مصون و ایمن بمانند •

دومین مرحله توسعه شهرها شهرهای دفاعی

دراثر پیدایش این فکر دفاع برضد هم نوع خود منظره شهر ها بکلی تغییر یافت وتدریجا وجود قلعه وحصار وبرج وبار ومستلزم سازمان ساختمانی‌شهرها گردید و اگر قدری دقیق تـر شویم خواهیم دید که نوع حمله و طرزدفاع دروضع ساختمان شهرهـا بیشتر ازهمه چیزموثر بوده وخواهدبود . شهرهای قدیمی بیشتر بمنظور پناه گاه جهت دفاع ازحملات دشمن بوجود میآمد ـالبته لازم بتوضیح نیست که همیشه دفاع برای دوچیز ودومنظور بوده است : تامین جانی و تامین مـالی . با درنظر گرفتن دو منظور فوق‌الذکر برای سکونت خود مواضعی راکه طبیعتاً برای دفاع مناسب‌تربود انتخاب میکردند مثلا یکمکان مرتفع‌بشکل تپه یك جزیره‌نزدیك بساحل . یك‌شبه جزیره وغیره .

ساکنین شهرها عموماً دراطراف مرکزدفاعی قرارگرفته ودرآن پناهنده میشدند وبـاصطلاح شهرشناسان اینعمل بقانون تمرکز دفاعی موسوم گردیده است .

بعد ها چون عده سکنه محل دفاعی ازدیـاد پیدا کرد و بعلاوه برای توسعه زراعت اراضی بیشتری لازم بـود و موقعیت دفاعی جهت این منظور مناسب نبود درنتیجه بمرور در حـوالی محل دفاعی مساکن توسعه پیدا میکند و برای تامین از خطر حملات دزدان و راهزنان اطراف محوطه مزبور را بایک دیوار محصور مینمایند و گاهی بواسطه توسعه های مجدد حصارهـای دیگراحداث‌میکردند (توسعه موجی)

اثرات دوره های ملوك الطوائفی در توسعه‌وانحطاط‌شهرها

تمامی این سکنه فلاحتی از (خان‌ها) طلب کمك نموده ودر اطراف قصر و قلاع آنان تشکیل سکنه جدیدی می دهند خانها وامراء مزبور کـه نسبتاً قوی بودند ملتمسین خود را از خطر دزدان مهاجم پناه میدادند دراین دوره ها توسعه مرکزی بشکل دیگری تظاهر نمود وشهرهای جدید چسبیده بقصر وقلاع‌احداث میگردد ـاما متدرجا قدرت ملوك الطوائفی روبه افزایش‌میرود وخانها بنای اذیت وآزار سکنه پناهنده خودرا میگذارنـد لـذا عکس العمل تظاهر اخیر شروع گردیده وسکنه مزبور که بمنزله غلام زرخرید خانها بودند بفکر رهائی ازتطاول‌و ظلم‌آنان افتادة و از شهری که بمنزله زندان شده بود گریزان میشدند و

در کنار راههای معمور و رودخانه ها تشکیل مساکن داده و یا در نزدیکی یکمکان مقدس یا کنشت پناهنده و در امان آن زیست مینمودند اقسام این شهر ها که مولود اثرات دوره خان خانی است بی شمار است .

عوامل دیگر که در پیدایش و توسعه شهرها مدخلیت داشته اند .

هرقدر احتیاجات بشر بیشتر می شود بهمان نسبت رابطه بین افراد آن زیادتر میگردد . احتیاجات است که بشر را بکار و کوشش و جستجو وامیدارد - محلهای مناسب برای اقامت خود اختیار میکنند مانند - جلگه‌ها - دالان های بین ارتفاعات - کنار مجاری آبها - جزیره و شبه جزیره و سرچشمه‌ها • کشاورزی و اهلی کردن حیوانات و استفاده از آنها نیز ازعوامل اصلی احتیاجات بشرمیباشد بادر نظر گرفتن مراتب بالا چندمثال ازپیدایش شهرها بیان مینمائیم .

ازجمله شهرهائی که درمحل های دفاعی مرتفع بوجود آمده اند : اتن . روم . لیون . ژنو . کارکاسون . ازیک جزیره واقع درمیان دوانشعاب رودخانه : پاریس - درمصب یك رودخانه لندن و روان بوجود آمده .

شهرها بعداز دوره های خانخانی

قرن ها میگذرد که درشکل شهر تغییری مشاهده نمیگردد بعدها عصر مونارشیسم وصنایع پیش میآید - دراین موقع عمل تمرکز بیشتر ظاهر میگردد دهات خالی ازسکنه شده واهالی آن برای کسب زندگی بهتری در شهرها و مراکز صنعتی جمع میشوند - متدرجاً جمعیت شهرها زیاد تر میشود وسکنه شهری بطورحیرت‌آوری رو به افزایش میگذارد ورفته رفته نسبت جمعیت به گنجایش شهر ازحدمیگذرد و زندگی در این شهرهای پر جمعیت با بحران منازل و کافی نبودن سازمان اجتماعی غیرممکن میگردد - در نتیجه اهالی از مراکز شهر گریزان و به‌حومه نزدیك آن پناهنده میگردند ولی چون کاردرخود شهر باقی است مراکز شهرهارا غیرممکن بود بکلی ترك نمایند - ازدیاد وسایل نقلیه اشکال این موضوع را برطرف مینماید - اتومبیل وترامواى وراه‌آهن‌های حومه شهری روز بروز درافزایش بوده واهالی ساکن خارج شهررا بدون اتلاف وقت زیاد بـه مراکز کار میرسانند .

برای سکونت مراکز پرهیاهوی شهررا ترك وزندگی آرام خارج شهرراترجیح میدهند . این کیفیت شهرهای تیپ‌عصر حاضر را بوجود میآورد .

شهرهای تجارتی و صنعتی قرون ۱۸و۱۹و۲۰

توسعه صنایع از اواخر قرن ۱۸ در مملکت انگلستان آغاز و مندرجاً اثرات آن در اغلب ممالك اروپا ظاهر میشود چه بسا شهرهائی که فقط ازتوسعه یک کارخانه ویا ازاستخراج یك معدن بوجودآمده وداخل درردیف شهرهای معظم دنیا شده‌اند .

چنانچه قبلاً گفته‌شد جمعیت کثیری ازدهات بمراکزصنعتی تغییر مسکن میدهند در نتیجه جمعیت شهرها روز بروز افزایش مییابد درقرون ۱۷و۱۸ بواسطه توسعه صنایع نساجی در بعضی شهرها مقدمه شهرهای صنعتی شروع وبخشهای مخصوصی برای سکونت عمله‌ها تخصیص داده میشود .

صنایع بزرك از اختراع ماشین بوجود میآید - از ماشین قبل‌از همه چیز درصنایع پنبه استفاده میشده .

سپس اختراع ماشین بخاری که برای تلمبه‌آب کشی مصرف میشد کامل ترشده و برای گرداندن چرخها مصرف گردید از این جا است که کارخانه‌هادر کنارآبها و نزدیك بازار های مواد اولیه احداث میشوند • لیورپول که اول یک دهکده ماهی گیران بود در نتیجه توسعه صنایع پنبه در مدت خیلی کمی از حیث جمعیت و اهمیت دومین شهرانگلستان میگردد - سرنوشت توسعه‌مانچستر نیز ازهمان قرار است .

شهرهای دیگری نیز ازتوسعه صنایع‌آهن بوجودآمدمثل بیرمانگام و غیره چنانچه اشاره شد صنایع بزرك موجب ایجاد و توسعه شهرهای مهم گردیـده و انگلستان در این قسمت پیشقدم کشورهای‌دیگر بوده است صنایع بزرك بعدازانگلیس‌در فرانسه وبعد دربلژیك شروع وجمعیت شهرهای‌آنها درسال ۱۸۷۰ فوق العاده ازدیاد پیدا میکند .

ممالك متحده بعداز سال ۱۸۶۰ وارد مـرحله تـوسعه صنایع گردیده‌ودرروسیه وآلمان‌بعدازجنك ۷۱-۱۸۷۰ اثرات‌آن احساس میشود درعین حال که شهرها بواسطه توسعه تجارت و صناعت به‌مساحت وجمعیت خود میافزودند اختراعات عدیده‌دیگر نیز در تغییر منظره و سازمان ساختمانی و اجتماعی آنها اثرات مهمی بخشید که‌عمده ترین‌آنها بقرار زیراست :

- تلگراف هوائی شاپ در اواخر قرن ۱۸
- اختراع گاز درسال ۱۸۰۰ و استفاده از آن بـرای روشنائی شوارع ومنازل •
- مصرف آهن درساختمانها در اوایل قرن ۱۹
- اولین‌امتحان کشتی بخاری درسال ۱۸۱۶ (طی مسافت بین‌پاریس وروان در ۶۰ ساعت درصورتیکه بایك کشتی معمولی ۲۰ یا ۳۰ روزلازم بود)
- احداث راه آهن ها وتوسعه وسایط نقلیه دیگـر و در نتیجه مهاجرت ورفت وآمد مـردم از یك شهر بشهر دیگـر و معاشرت با خارجی ها - احداث مسافرخانه‌ها برای واردین و مسافرین •

مخصوصاً توسعه وسایل نقلیه و احداث راه آهن هـا در توسعه شهرها مدخلیت‌زیاد داشته‌واهالی دهات به شهرهامهاجرت و بعد از مدتی بواسطه اینکه جمعیت شهرها زیاد میشود حومه

های نزدیك شهر تشکیل و بوسیله راه‌آهن و وسائط نقلیه دیگر ارتباط بین‌مراکزکار ومحل‌های‌مسکونی دایر میگردد .

- ماشین بخار در اواسط‌قرن ۱۸ تکمیل میگردد .
- ترقی فوق‌العاده ارزش زمین ها .
- توسعه معارف در اثر اختراع کاغذومطبوعات یادستگاه چاپ مکانیکی - اثرات آن در روحیهٔ اجتماعی اهالـی - انتشار روزنامه‌ها .
- عواید شهرداریها - احداث وسائط نقلیه همگانی
- فکر بهداشت تهیه آب - لوله کشی - گنداب روهای زیر زمینی طرح واصلاح خیابان ها - کوچه ها - میدان‌های‌جدید پیاده‌روها - پناه گاهها برای عبور ومرور وسایط نقلیه زیـاد .

چنانچه ذکر شدوسائط‌نقلیه در توسعه شهر ها بیشتر از هرچیز مؤثر واقع شده است مثلا در مونیخ‌درسال ۱۸۸۵ مساحت‌قسمت ساختمان‌شده‌شهر درداخل یك‌شعاع تقریبا۳ کیلومترواقع شده‌بود بعداز احداث تراموای ساختمان‌ها درخط سیران توسعه پیدا کرده ودر سال ۱۹۱۰ شعاع مزبور از ۵ کیلو متر متجاوز گردید .

- حومه شهرها نیز توسعه پیدا میکندومتدرجا‌کارخانجات وصنایع در خارج شهر ها جایگزین میگردند .
- الکتریسته وموتور صنعتی در نتیجه اختراع گـام بقول ماسکارت‌این‌اختراع‌موجب انقلاب واقعی صنایع گردید .
- نقل قوه الکتریکی به مسافات دور.
- تلگراف وتلفن‌درسال ۱۸۷۷
- رادیو در ۱۹۰۰
- بیسکلت در۱۸۸۶ - اتومبیل در ۱۸۸۵
- در نتیجه پیدایش ساروج مسلح ومصالح‌جدیدساختمانی دیگرتغییرشکل بناها .
- اقدامات‌سریع برای‌توسعه‌شهرها- اصلاح وتوسعه‌معابربه منظور وسایط نقلیه جدید .

برای رفع اشکلات‌عبور ومرور زیاد اقسام مختلف راهها بر روی همدیگر ایجاد میگردد (سطح زمین - زیر زمین روی پلها) .

دراثر توسعه صنایع وتجارت تشکیل بانك های بزرك - بورس‌ها مغازه‌های بزرك بنگاههای‌تجارتی(بعقیده شهر شناسان شهرهای بزرك‌امروز بمنزله‌میدان‌نبرد اقتصادی است)

نظری به جمعیت‌شهرها در عصر هـای پیشین شهرهای بزرك دنیا نسبتاً‌جمعیت زیادی نداشته است .

دراثرعواملی که‌ذکرشدجمعیت آنها در مدت کمی بطور حیرت‌آوری رو به تزاید میگذارد :

درقرن ۱۳ کولونی ۴۰ تا ۸۰ هـزار و درسال ۱۵۰۰ بال ۸ تا ۱۰ هزار فرانکفور ۹ هزار - استرازپورك ۲۱ هزار جمعیت داشته اند .

در اوایل قرن ۱۸ پاریس ولندن بیشتراز ۶۰۰ هزارنفر جمعیت نداشته و دراروپا فقط ۱۲ شهر دیگـر بیشتر از ۱۰۰ هزار نفر جمعیت داشته است .

درقرن۱۹ یك‌تغییرات‌حیرت‌آوری‌بوجودآمد :

درآلمان‌درسال ۱۸۷۱ فقط ۸ شهر بیشتراز ۱۰۰هزار نفر جمعیت داشته ولی درسال ۱۸۸۰ - ۲۶ شهر ودرسال۱۹۰۰ ۳۳شهرودرسال ۱۹۱۰ - ۴۸ شهر بیشتر از ۱۰۰ هزار جمعیت داشته اند .

در انگلستان درسال۱۸۷۱ فقط ۱۸ شهر بیشتراز ۱۰۰ هزار نفر جمعیت داشته است ولـی در سال ۱۹۰۱ عده آن بـه ۴۰ میرسد .

در فرانسه سال ۱۸۷۲-۹ شهـر ودرسال ۱۸۹۱ - ۱۲ شهرودر۱۷۱۱ -۱۵ شهر بیشتر از ۱۰۰ هزار جمعیت داشته‌اند

در ممالك متحده درسال ۱۸۵۰ یك شهر بیشتر از۵۰۰ هزار نفر جمعیت داشته ولـی در سال ۱۹۱۸ - ۱۶ شهر ۵۰۰ هزار نفر جمعیت داشته است درسال ۱۸۸۰ یك شهر یك‌ملیونی در اتازونی بوده است در صورتیکه درسال ۱۹۱۰ بیشتر از ۱۰ شهر متجاوز ازیك ملیون جمعیت داشته‌اند .

امروز شهرهای بیشتر ازیکملیون‌جمعیتی خیلی زیادشده است وروز بروزهم برعده آنها افزوده میگردد .

جمعیت شهرهای مانندلندن - وپاریس وبرلن ونیویورك وغیره بطور حیرت آوری افزوده میشده

لندن	درسال ۱۶۹۶	۵۳۰۰۰۰	هزارجمعیت	داشته
«	» ۱۸۰۱	۸۶۵۰۰۰	«	»
«	» ۱۸۳۱	۱۴۲۷۰۰۰	«	»
«	» ۱۹۱۱	۴۵۲۳۰۰۰	«	»

قبل از جنك اخیر لندن باحومه خـود درحدود ۷ ملیون ونیم جمعیت داشته است .

(بقیه درشماره‌های بعد)

ایرج مشیری : آرشیتکت و شهرساز

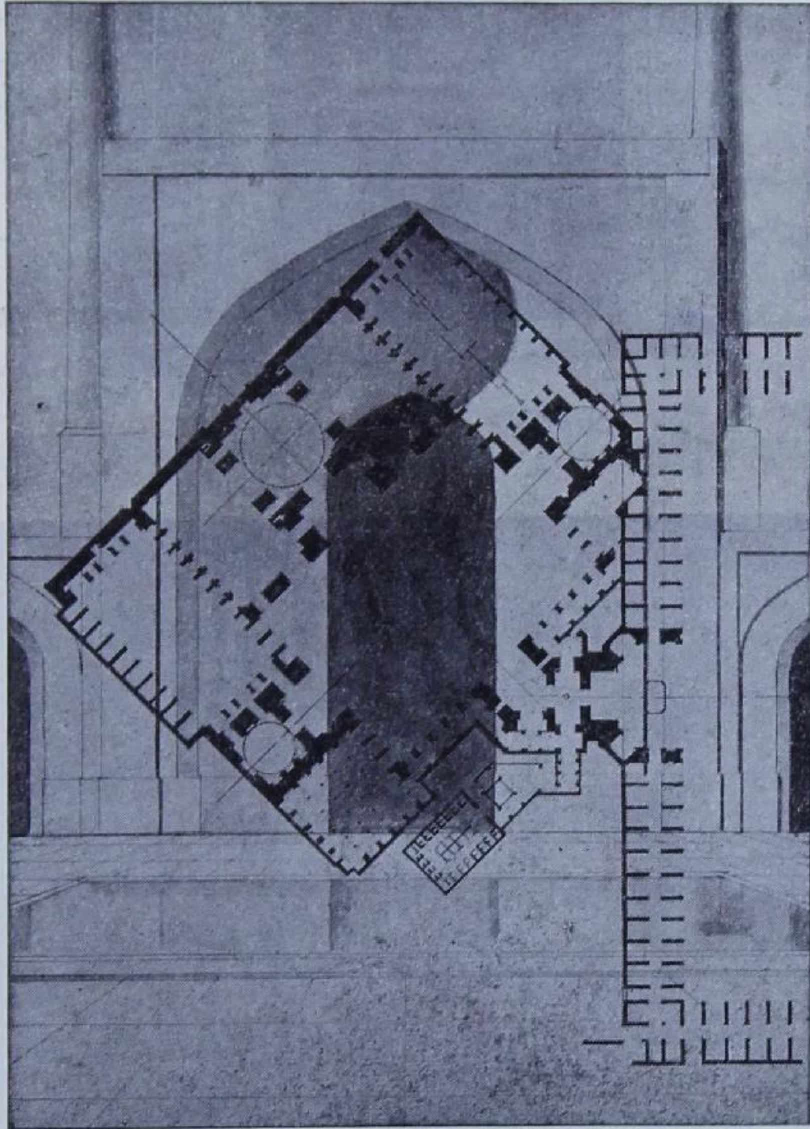
مسجد شاه اصفهان

قدما در توصیف اصفهان میگفتند اصفهان (نصف جهان) صرفنظر از این مبالغه که عادت پیشینیان بوده مسلماً درزمان سلاطین صفویه این شهریکی از بزرگترین شهرهای جهان وبا قسطنطنیه (اسلامبول امروز) رقابت و برابری میکرده است

مساجد اصفهان از بناهای تاریخی دنیا وخوشبختانه بواسطه عقاید مذهبی از تطاول زمان مصون وپا برجا مانده اند ولی از قصور عالیه آن فقط چهل ستون - عالی قاپو - و هشت بهشت باقی مانده سایر ابنیه وقصورمجلل که بیشترخارج از شهر بوده‌اند از بعضی خرابه هائی باقیست واز بعضی دیگر اثری هم نمانده مثلا - بجای قصر عالی آئینه فعلا کارخانه های نساجی دایر شده است .

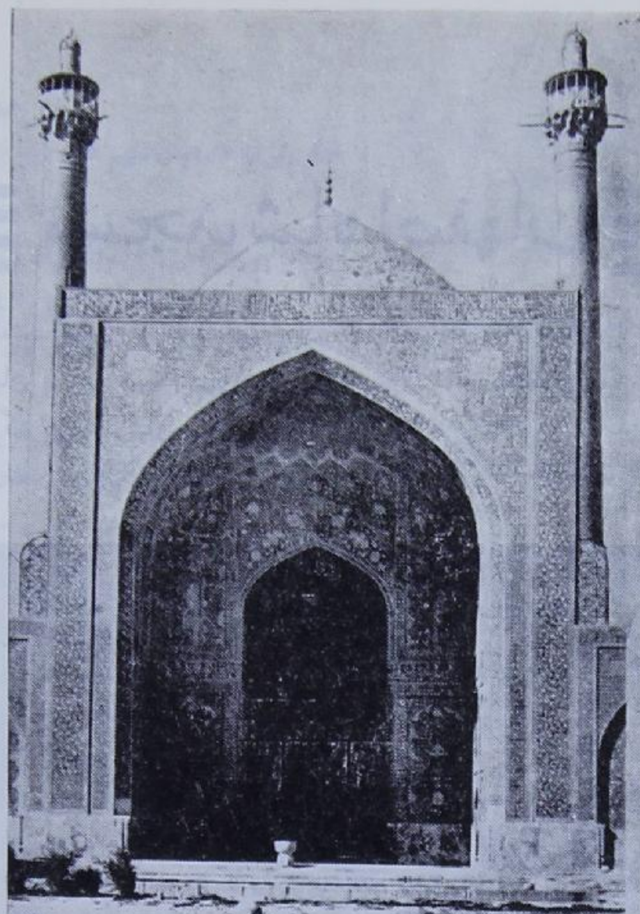
هر کس مختصر علاقه بمعماری و هنرهای زیبا داشته باشد آرزومند دیدار این شهر است اینجانب بمناسبت حرفه و تخصص خود عاشق زیارت این شهر تاریخی بودم پس از مراجعت از تحصیل دراروپا گرچه دوبار باین آرزو نائل شده ام معهذا هنوز اشتیاق تمام دارم که بار دیگر فرصت تماشا و تحقیق مفصل تری پیدا نمایم در اصفهان آثار تاریخی زیاد است بطوریکه میتوان گفت این شهر مجموعه ازآثار صنعتی است که دست تخریب روزکار هنوز آنجارا برای مطالعه و مداقه اهل هنر نگهداشته است یکی ازین آثار که شاید مهمترین آنهاست مسجد شاه است که بتاریخ ۱۶۱۵ میلادی بامر شاه عباس بزرك بنا شده است و در ضلع جنوبی میدان شاه واقعست که با ابعاد ۱۵۰ و ۱۵۶ متر یکی از بزرگترین میدانهای جهان است آنچه درایران دروصف مسجد شاه گفته ونوشته میشود وباعث جلب مسافرین است راجع بکاشی کاری آنست در حالیکه بسی از مسافرین کاشی کاری مسجد شیخ لطف الله را بکاشی کاری مسجد شاه ترجیح میدهند و انصافاً کاشی کاری مسجد شیخ لطف الله در نوع خود بی نظیر است ولی آنچه در بنای مسجد شاه بمراتب مهم تر از کاشی کاری آنست طرح نقشه این مسجد است که شاهکار معماری محسوب میشود -

اینك برای اطلاع خوانندگان مختصری از مزایای ساختمان این مسجد را شرح میدهم چون وضعیت میدان شاه کاملا شمال وجنوبی است برای اینکه محراب مسجد رو به مکه قرار گیرد ناچار نسبت بمیدان انحرافی بوجود آمده ولی معمار طرح کننده (که بقول بعضی شیخ بهائی میباشد) نقشه را طوری تنظیم کرده است که واردین بهیچوجه ملتفت این انحراف نمیشوند وتصور مینمایند که مدخل مسجد درامتداد میدان واقع شده است (عکس شماره ۱۳) درعالم معماری برای گم کردن انحراف درساختمان تاآن زمان هیچکس بچنین تتبعی دست نیافته بود لهذا طرح مسجد شاه مخصوصاً در قسمت ورودی مسجد شاهکار بزرك معماری است که بعد از آن

۱۳ - طرح و وضعیت ورودی مسجد شاه اصفهان

تاریخ سرمشق معماران قرار گرفته که هرجا بانحراف یا به قناسی مصادف شده اند فنی را که از استاد آموخته اند بکار میبرند درداخل صحن مسجد ساختمانهای اطراف آن باتناسب فوق العاده جلب نظر مینماید مخصوصاً ایوان مقابل درورود با ارتفاع زیاد و تناسب شگفت آور (بطوریکه در عکس شماره ۱۴ دیده میشود) . نظر واردین را جلب مینماید بالخاصه قدح بزرگ سنگی که در وسط ایوان قرار گرفته وارتفاع زیاد آنرا نمودارتر ساخته لذت تماشای منظره را افزون ترمیکند ازاین ایوان بمحوطه چهار گوشه وسیعی و درامیشوند که گنبد بزرگی روی آنرا پوشانده است کاشی کاری داخل گنبد که با ساختمان آن هم آهنگی کاملی دارد (عکس شماره ۱۵) نشانه بارزی است ازهنر و ذوق معمار و سرمشق ممتازی است برای فهمیدن

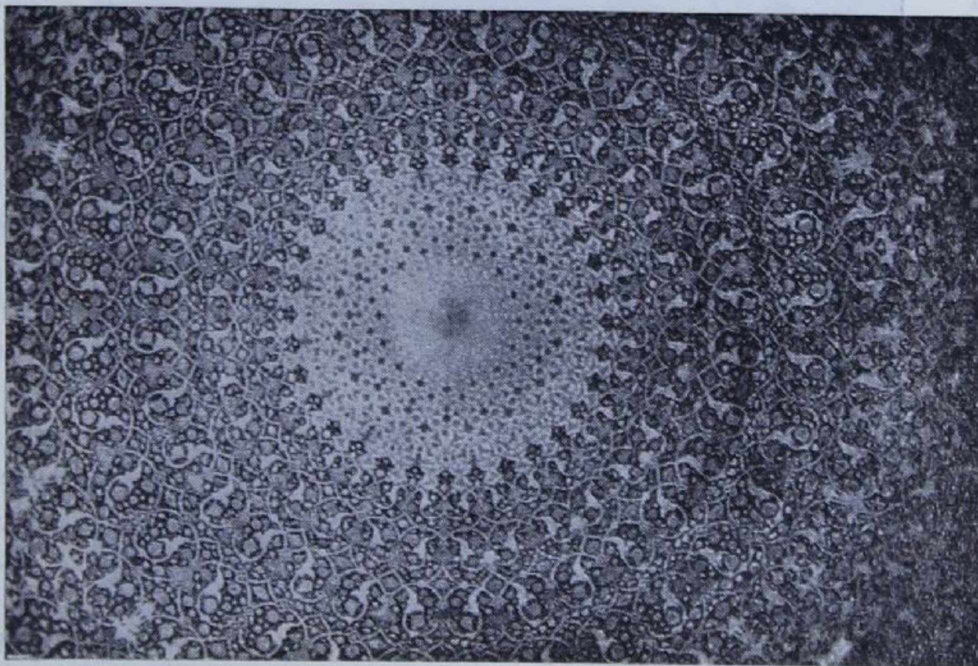

۱۴ ـ نمای ورودی مسجد شاه اصفهان

این نکته که هم آهنگی معماری باهنرهای دیگرچه اندازهٔ تاثیرات نیکو دارد واز توام شدن آنها ممکن است چه شاهکارهائی بوجود آید این حقیقتی است که دردنیا هنرمندان بدان پی برده و در آثار گرانبهای خود عمل نموده اند .

مطالعه نقشه مسجد شاه اصفهان برای کلیه آرشیتکت های ایرانی خصوصاً دانشجویانیکه دراین رشته تحصیل میکنند لازم است وبعقیده اینجانب ساختمانهای قدیم ایران که از مفاخر تمدن گذشته ما میباشند باید جزو دروس مهم دانشکده هنر های زیبا قرار گرفته و بدان توجه قابلی بشود درآتیه اگر فرصتی بدست آید درمورد ساختمانهای دیگر اصفهان مفصلا بحث خواهد شد .

آرشیتکت : علی صادق

۱۵ ـ کاشی کاری گنبد ـ مسجد شاه اصفهان

نظر اجمالی بوضعیت شهر تهران از لحاظ شهرسازی

مسئله تهیه مسکن در تهران و شهرستانها

وضع فعلی سکونت در تهران ـ ازدیاد جمعیت تهران درسالهای اخیر ، بالارفتن قیمت املاك و اجاره بها و حرکت گریز ازمرکز (ازتوسعه شهر با وسائل مصنوعی نمیتوان جلوگیری نمود) ـ لزوم ساختن خانه های ارزان‌درتهران وولایات ـ احداث کویهای جدید ـ ساختن خانه های متفرق در نقاط مناسب شهر ـ ساختن خانه های دسته جمعی برای ساکنین موقتی و کارگران ـ محسنات و معایب هریک از انواع نامبرده .

۱ ـ وضع فعلی سکونت در تهران

هر کسی اطلاع‌دارد که اکثریت ساکنین‌شهر تهران‌ازلحاظ خانه ومسکن بیدترین وضع ممکنه زندگی مینمایند . خانه کم است . مراعات بدوی‌ترین مسائل بهداشت درآنها نشده‌است ـ با احتیاجات زندگی فعلی وفق نمیدهد یا درنقاط دور درحوالی شهر قرار دارد که تهیه وسائل رفت وآمدوغیره‌فراهم نیست ویا اینکه‌درمحله های‌قدیمی‌واقع است که وضعیت خارجی آن(معبرو کوچه)وهمچنین‌وضع‌داخلی آن‌ها برهمه‌روشن‌است‌ولی کرایه گران است معمولا در هر خانه ای چندین عائله زندگی میکنند که کلیه آنها درنهایت ناراحتی بسرمیبرند واین وضع علاوه برمضاریکه از لحاظ بهداشت ساکنین خانه دارد معایب اخلاقی‌هم برای‌عائله ها ایجاد میکند .

امروز علاوه بر شهر تهران اگرآنرا فضای محدود بین چهارخیابان شاهرضا وشهباز و شوش ونظامی بدانیم محله های جدید درحواشی شهر بخصوص درقسمت شرق وغرب تهران‌احداث گردیده است که جمعیت آنها شاید ازداخل شهر کمتر نباشد ولی محرومیت آنها از لحاظ امنیت و وسائل رفت و آمد و زندگی (بازار و دکان ـ طبیب و دواخانه و مریضخانه ـ مدرسه وغیره) خیلی بیش‌از ساکنین داخل شهرمیباشد ـ مستخدمین وکارگرانی هستندکه در سرآسیاب دولاب یاخیابان تواب سکونت‌دارند برای اینکه بتوانند خود را بموقع بمحل کارشان برسانند لااقل باید دو ساعت زودتر ازوقت از خانه خود حرکت کنند . اگر مریضی را بخواهند ببیمارستان ویاطبیب برسانند علاوه برصرف هزینه های زیاد لااقل‌یکروز ازکار خود وا خواهند ماند خلاصه گمان نمیرود هیچ شهری پیدا شود که جمعیت آن درحدود۸۰۰۰۰۰ نفرباشد وساکنین‌آن باندازه مردم تهران در ناراحتی بسر برند .

۲ ـ ازدیاد صعودی جمعیت تهران درسال های اخیر ـ علل آن ـ بالارفتن قیمت املاك و اجاره بهاء آنها حرکت‌گریز ازمرکز

آمار صحیح ودقیقی ازتعداد ساکنین تهران دردست‌نیست ولی طبق سرشماریهای سالهای اخیر جمعیت تهران درحدودهشت صد هزار نفراست درصورتیکه دهسال قبل در حدود نصف‌جمعیت فعلی بوده است ـ موضوع ازلحاظ مسئله مهاجرت قابل توجه‌است وباید دید چه چیزباعث این ازدیاد نفوس گردیده است : بعقیده اینجانب ازدیاد نفوس تهرانرا بدو مرحله باید تقسیم کرد یکی قبل ازوقایع شهریور ۱۳۲۰ دیگری‌بعد ازآن تاریخ :

قبل از شهریور ۱۳۲۰

ـ علل چندی باعث ازدیاد نفوس تهران گردیده که ازآن جمله است توجه دولت بآبادی شهرتهران ـ انجام عملیات شهرسازی از قبیل احداث خیابانهای وسیع ـ اسفالت نمودن‌آن ها ـ انجام ساختمانهای جدید دولتی که خود تشویقی برای انجام ساختمانهای خصوصی بوده است وباعث گردید که کشاورزان‌برای تهیه‌کار بتهران مهاجرت نمایند ـ توسعه تشکیلات ادارات دولتی که احتیاج بکارمندان بیشتری داشته‌است ـ انحصارتجارت خارجی بمرکز که باعث مهاجرت تجار ولایات بتهران گردیده ـ و بالنتیجه فعالیت اقتصادی را در ولایات تقلیل داده وتهران را غنی وبقیه قسمتهای مختلف کشور را فقیرنموده ـ ازدیاد مراکز تفریح در تهران که متمکنین ولایات را بخود جلب نموده ـ و تأسیس مدارس عالی ، دانشکده ها ودانشگاه ـ و یک عدهٔ مسائل دیگر .

بعداز وقایع شهریور

ـ واقعه شهریورواوضاع کشوررا دگرگون‌نمودـ‌درنتیجه ورود ارتشهای خارجی بداخله کشور یك عده از ساکنین سایر شهرهابتهران کوچ نمودند تابهتردرامان باشند . چه تهران‌را از هرجا امن تر میدانستند ـ ازطرف دیگر با پیش‌آمد اوضاع شهریور ۲۰ کلیه‌کارهای دولتی ازقبیل راه‌آهن تعطیل‌شد . کارگران‌این کارگاه که اغلب ازکشاورزان‌سابق بودند بعلت‌استفاده هائی که سابقاً ازکار خود برده‌بودند دیگربمحل خود برنگشتند جائیکه ممکن بودکاری پیدا شود تهران بود . کمی آذوقه وجیره بندی‌آنها که غالب ولایات بعلت سوء اداره ازآن محروم بودند خود یکی ازعلل‌عمده این مهاجرت بود ؟

درمرحله بعدازشهریور

کلیه‌این اوضاع واحوال ورکودکار ساختمان بعلت‌روشن

نبودن اوضاع کشور و دنیا و گرانی مصالح ساختمانی سبب شد که در تهران از حیث مسکن بحران عجیبی پیش آمد نمود . قیمت املاك بوضع سرسام آوری بالا رفت عدم انجام معاملات خارجی در بازار وزیاد شدن پول و کم شدن ارزش آن باعث گردید که یك عده سفته بازروی املاك بازی کنند و در نتیجه اجاره املاك بالا برود . بطور کلی تقاضا زیاد شده بود عرضه کم بود ـ قیمت زیاد ـ هریك ازاین سه عامل کافی است برای اینکه اجاره املاك را بالا ببرد .

حرکت گریز از مرکز

درشهر سازی اصلی است که بنام حرکت گریز از مرکز نامیده میشود . منظور این است که در نتیجه صنعتی شدن شهرها و از دیاد نفوس آنها در تمام شهرها دیده شده است که ساکنین شهر از مرکز بحوالی کوچ مینمایند ـ علت آن این است که اولا مراکز شهر طالبین ثروتمند برای احداث بانکها ومراکز تجارتی و کسب وغیره پیدا میکند ثانیا زیاد شدن جمعیت ووسائل نقلیه وغیره زندگی رادرمراکز شهر ناراحت میکند . هوا برای استنشاق کم است وسالم نیست . بالنتیجه مردم باطراف میروند این پیش آمد در تهران هم بطور محسوس رخ داده است شهر تهران از طرف مشرق وغرب وشمال و تا اندازه‌ای ازطرف جنوب توسعه یافت و کویهای جدیدی در این قسمتها احداث گردیده استو این توسعه یك امر طبیعی استو باوسائل مصنوعی نمیتوان ازآن جلوگیری نمود .

شهرداری تهران در چندین وهله خواسته است ازتوسعه شهر جلوگیری کند و بوسیله آگهی ها حدود شهر را معلوم کرده وحتی بطوریکه اطلاع دارم اخیرا نیزحدودی برای شهر وحومه آن بوسیله شورای فنی شهر معلوم نموده مدعی است که قسمتهای خارج از این حدودرا از حیطه نظارت خود خارج میداند و تعهدی نسبت بتامین آب وبرق و سایر احتیاجات آنها ندارد بعقیده اینجانب این یك ادعای صرف است وممکن نیست بتواند عملی شود . جلوگیری ازآبادی وتوسعه قسمتهائی از شهر ممکن است با تدابیری عملی شود ولی هیچوقت با وسائل مصنوعی مقدور نخواهدبود . همانطور که شهرداری تهران هم تاکنون موفق نشده است یکی از عللی که باعث توسعه نامنظم شهر تهران شده است سفته بازی است که یکعده روی اراضی نموده اند . فرض کنید که صاحب قطعه زمینی آن را بقطعات تقسیم نموده و بمعرض فروش گذاشته است قطعات اولیه را به مبلغی مثلا متر مربع ۳۰ ریال میفرشد بمحض اینکه تقاضا زیاد می‌شود قیمت آنها بالا میرودو اراضی دور تر را بمعرض فروش میگذارد . چون قسمتهای دورتر ارزانتر عرضه میشوند خریدارن آن بیشتر خواهند بود و بهمین نحو عمل میشود و در نتیجه شهر وسعت پیدا میکند و مقداری اراضی در داخله شهر با خانه های تك تك باقی میماند که بعلت گرانی قیمت خریدار ندارد .

یکی از تدابیری که برای جلوگیری از این عمل میتوان نمود بعقیده اینجانب بستن عوارض است بروی زمینهای بدون ساختمان

یکی دیگر از تدابیر برای جلوگیری از احتکار زمین رقابت موسسات دولتی وشهرداری با صاحبان اراضی است باین معنی که موسسات دولتی یاشهرداری ها میتوانند مقادیر زیادی اراضی را خریداری کرده و قطعه بندی و گذربندی طبق اصول فنی نموده باقع قلیلی آنهارا باشخاص واگذار نمایند .

لزوم ساختن خانه‌های ارزان در تهران وولایات

با توضیحاتی که داده شد واضح است که برای علاج کمی خانه بایستی خانه های زیادی طبق اصول فنی وبهداشتی ساخته شوند چیزی که باید مورد مطالعه دقیق قرارگیرد این است که این ساختمانها از لحاظ مکان ووضعیت وموقعیت بچه نحوی باید انجام شوند .

احداث کوی های جدید ـ ساختمانهای متفرق

برای انجام ساختمانها باید مطالعه شود آیا احداث کوی های جدیدمناسب‌تر است یا ساختمانهای متفرق در نقاط مختلف شهر هریك از این‌دوراه حل‌محسنات ومعایبی‌داردلازم است در اطراف آن بررسی لازم بعمل آید :

احداث کویهای جدید

بنحویکه در اغلب ازکشور های مترقی عمل شده است محسناتی بشرح زیردارد ـ طرح نقشه کوی جدیدباتوجه‌باحتیاجات ساکنین آتیه آن طبق آخرین اصول شهر سازی میسر خواهد بود . از حیث گذربندی وقطعه بندی‌چون‌زمین آزاد ودراختیار مهندس طراح است میتوان بوجه‌احسن عمل نمود .

کوی جدید دارای موسسات عمومی از قبیل‌مدرسه ـ حمام گردشگاه ـ سینماوتاتر ـ باغچه کودکان ـ شعب بانکها ـ شهرداری کلانتری ـ بیمارستان ـ زمین ورزش ومغازه ها ـ فروشگاهها رختشوخانه‌های عمومی ـ رستورانهای عمومی وغیره می‌باشد که ساکنین آن را از هرحیث بی نیاز نموده وزندگی نسبتا راحتی برای آنها فراهم‌وهمچنین خود باعث‌میشود که در زندگی‌ساکنین محل تحولی پیدا شود و بشهر کوچك خودعلاقه خاصی پیدا کنند که از لحاظ اجتماعی ذیقیمت است . ساکنین چنین شهری بیش از مردم شهرهای دیگر بآبادی شهر کوچك خود علاقه مند بوده و با طیب خاطرهر نوع کمك ومساعدت‌را بشهرداری محل‌خواهند نمود که بتواند بوظایف خودعمل کند .

معایب : برای احداث کوی جدید باید قبلا زمین متناسبی تهیه‌نمود . آب وبرق لازم دارد ـ احداث گذرها ـ باغهاموسسات عمومی خود مخارجی دارند که نمیتوان آنرا تحمیل خریداران خانه نمود و باید ازجای دیگر تامین شود ـ باتوجه بوضع‌شهرها بخصوص شهر تهران در نزدیکی شهراین قبیل اراضی وسیع مناسب بدست نمیآید . بنا بر این باید از شهردور باشد باوضع فعلی‌وسائل‌نقلیه، دوری‌محل‌اشکالات دیگری تولید میکندچونکه ساکنین محل باید روزی یکی دومرتبه بشهر ایاب و ذهاب کنند

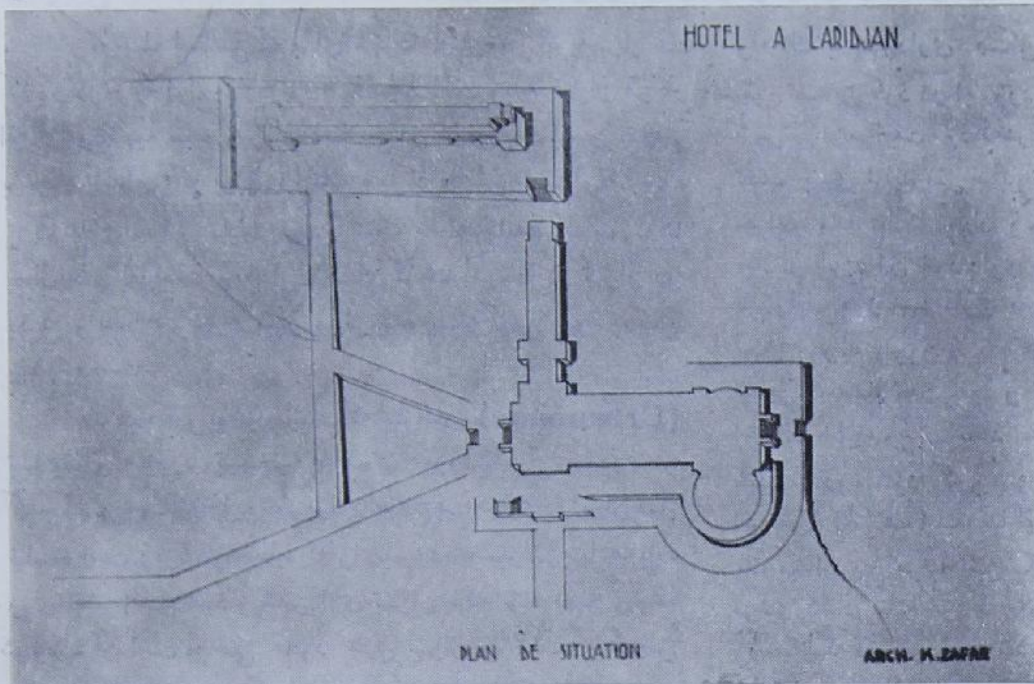
(بقیه دارد)

عباس‌اژدری « آرشیتکت وشهرساز »

مهمانخانه آب گرم لاریجان

موقعیت و وضعیت محل

در دامنه شرقی قلهٔ دماوند بین راه‌تهران و آمل محل مرتفعی قرار گرفته که ارتفاع آن از سطح دریا در حدود ۲۲۲۰ متراست در قسمت شرقی این محل دره بزرگی واقع است که‌رودخانه‌هراز از آن‌عبور مینماید فاصله این مکان‌ازچشمه آبگرم‌درحدود ۷۰۰الی ۸۰۰ متر وتفاوت ارتفاع‌آن ازسطح رودخانه از ۲۰۰ الی ۲۵۰متر است ـ قسمت جنوب شرقی اینمکان منظره بسیار جالب توجهی را دارا میباشد .

۱۶ ـ وضعیت محل وموقعیت ساختمان مهمانخانه آب گرم لاریجان ـ آرشیتکت کیقباد ظفر

لزوم احداث یك مهمانخانه

چشمه بزرك آبگرم که در نزدیکی اینمحل جریان دارد دارای ۸۰ درجه حرارت و برای خیلی ازامراض جلدی وعصبی وغیره داروی درمان بخش‌است ـ وضعیت محل ووجود این‌نعمت‌ذیقیمت‌طبیعت ایجاب‌مینمود که سرو سامانی بآن داده شود و مهمان‌خانه که بتواند آسایش مسافرین رافراهم نماید احداث گردد ـ بنابراین دستور ساختمان‌آن از طرف اعلیحضرت سابق رضا شاه فقید داده شد .

برنامه و تنظیم نقشجات ساختمانی

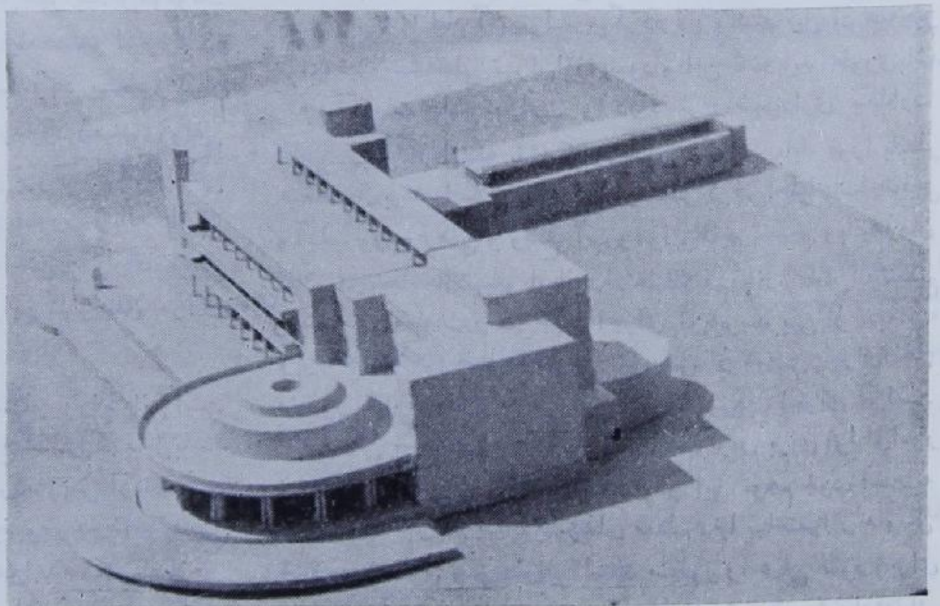
برای تهیه یك نقشه جامع ومناسب ازطریق مسابقه اقدام گردید وبین ۱۰ طرح پیشنهادی‌طرح آقای آرشیتکت کیقباد ظفر مورد توجه وقبول قرار گرفت.

طرح مزبور درحدود ۳۰۰۰ متر مربع‌زیربنا و درطبقه اول‌دارای سالن های متعدد پذیرائی و غیره و در طبقات دیگراطاق ها قرار گرفته اند و یکقسمت آن برای حمامهای آب گرم ودوشها تخصیص داده شده است .

شروع بساختمان و اشکالات فنی

پس از تکمیل پروژه های اجرائی در سال ۱۳۱۹ شروع بساختمان آن گردید درپی سازی‌این بنا اشکالات فنی زیادی پیش‌آمد نمود ـ زمین آن‌بعلت‌مجاورت باکوه‌آتش فشان‌از نوع خاکستر و فوق العاده سست

بقیه درصفحهٔ ۱۹

۱۷ ـ منظره هوائی ازمهمانخانه آب گرم لاریجان ـ آرشیتکت کیقباد ظفر

نقشه برداری وطرح اصلاحی شهر تهران

ازجمله مسائلی که برای شهرداری‌هرمحل بویژه پایتخت کشور دردرجه اول مورد توجه واهمیت است وباید قبل‌از هر کار اقدام شود تهیهٔ نقشه وبرنامه اصلاحی‌آن شهر است بدون نقشه و برنامه‌هراقدامی که بمنظوراصلاح‌شهرازلحاظ‌بهداشت‌لوله کشی‌ـ ـاگوسازی وسایرعملیات‌بشودبی‌نتیجه خواهدماندهمانطور که تا بحال‌اغلب اقدامات و فعالیت هـای گذشته شهرداری تهران در بهبود و اصلاح وضعیت شهر موثرنشده بلکه گاهی نتیجه بعکس بخشیده است .

برهیچکس پوشیده‌نیست که‌شهرسازی(Urbanisme) تـا بحال مـورد تـوجـه مقامـات مسئول قـرار نگـرفته و کوچکترین‌مطالعه‌ازاین‌نظربرای اصلاح‌هیچ‌شهری‌درایران‌بعمل نیامده است زیرا هرمطالعه که‌برای‌بهبودیك‌شهرلازم باشد باید روی نقشه انجام شود و شهرداری تهران فاقد نقشه دقیق وجامع شهر تهران است و حتی حدود شهر تهران و حومـه و مناطق صنعتی وغیره مشخص نگردیده وجای نهایت تاسف است که‌شهر تهران بدون رعایت اصـول شهر سازی بیش از آنچه کـه باید توسعه یافته و قسمت زیادی ازاراضی بایر اطراف شهر قـدیمی تهران بدون مشورت قبلی باشهرداری تبدیل بخانه های‌مسکونی شده ودر قسمتهای مزبور گذرها با عرضهای نامناسب احداث و منظور گردید که ازجهات شهرسازی‌وتزئینات ساختمانی بهیچوجه مقررات واصول‌جاریه در کشورهای راقیه مراعات‌نشده ودرمقابل این‌توسعه بی‌تناسب‌مقدارزیادی‌ازاراضی‌داخل‌شهر بشکل‌موقوفه‌ـ یخچال ـ کاروانسرا ـ زمینهای غیرمحصور یامحصور لم‌یزرع در شهروجود دارند که مالکین‌آنها در اثر طمع زیاد بمنظور گران فروشی ویا درنتیجه اهمال وبی‌توجهی (درمورد زمینهای وقفی و زمینهای مشاع بین ورثه) برای تقسیم و فروش‌آنها اقدامـی بعمل نیاورده اند ودر نتیجه قسمتی ازشهر بصورت زباله دانـی افتاده است و شهرداری هم بـواسطه نداشتن اختیار قانونـی نمی‌تواند اقدام مؤثری برای از بین بردن این کانونهای امراض بعمل‌آورد .

در تقسیم اراضی وسیع یك عیب بسیار بزرك این است که اشخاص‌برای تقسیم زمینهای‌خود هرنوع گذری که مایل‌باشند بوسیله اداره ثبت اسناد و املاك منظور کرده وپس از تقسیم و گذر بندیهای غیرمتناسب زمینهای خودرابفروش میرسانندبدیهی است بعد از انجام معامله اگر شهرداری بخواهدمختصر اصلاحی در گذرباتکاء آئین‌نامه‌ساختمانی‌مرعی‌دارد باعث‌زحمت‌شهرداری واعتراض خریداران اراضی خواهدشد و تنها همکاری ثبت اسناد واملاك با شهرداری ممکن است این نقیصه را رفع نماید البته باید تصدیق کرد در اینمورد هم اگر قبل از تهیه نقشه اصلاحی شهرتهران‌موافقت‌شود که‌هرکس زمین‌خود را بدستورشهرداری تقسیم بندی نماید مثل سایر تصمیم های اصلاحی نه تنها بی‌نتیجه خواهد ماند بلکه ایجاد زحمت و گرفتاری تازه تری‌مینماید که فعلا از شرح آن خود داری میشود در اثر نبودن نقشه اصلاحی مسئولین امور شهرسازی مجبور میشوند به‌سلیقه خود اصلاحاتی بعمل آورند وچون همیشه‌کارمندان مسئول در ادارات درتغییرو تبدیل اندضمنا تحت نفوذ و تاثیرواقع میشوند همین عوامل‌باعث اختلاف سلیقه وسبب‌اتخاذ تصمیمات متنافض‌ومتضادی دریك‌مسئله خیلی ساده میشود که بیشتر اشکالات وگرفتاری شهرداری در اثر همین اختلاف سلیقه ها ایجاد میشود وچه بساممکن است که یك میدان پنج مرتبه تغیرشکل[1] ووضعیت دهد یا یك خیابان چند مرتبه گشادوتنك شود که باتوجه‌به اشکالات‌تنظیم اسنادمالکیت وزحماتیکه در اثر تغییر نقشه متوجه اهالی‌میگردد معلوم میشود در اثر همین اتخاذ تصمیمات متضاد است که اهالی حتی‌المقدور از شهرداری فاصله ودوری گرفته وکارمندان شهرداری نیزخود را نسبت بمردم بیگانـه میدانند و این فکر تقویت میشود کـه خدمت بشهرداری یعنی حفظ منافع یکطرفـه بصرفه شهرداری بزیان مردم و خدمت به اهالی یعنی تضعیف بنیه مالی شهرداری وفرار از پرداخت عوارض شهرداری چنانکه مـلاحظه شد این عیب بزرك اخلاقی نیز درنتیجه نداشتن نقشه اصلاحی شهرتهران است که‌باتوجه‌بنواقص ومعایبی که‌در اثرنبودن‌نقشه وطرح‌اصلاحی شهر وبرنامه‌انجام آن تولید میگردد لازم است قبل از همه‌چیز برای تهیه نقشه‌فعلی تهران‌اقدام‌نمود و این نقشه‌باید طوری‌باشد که مشخصات جامع تهران را در دسترس شهرداری بگذارد

پس از اینکه نقشه کامل شهر تهیه شد باید فورا بانظر متخصصین‌برنامه‌اصلاحی‌شهررابادر نظر گرفتن‌احتیاجات‌اجتماعی وآداب ورسوم ملی و وضع آب وهوا واقلیم تنظیم وباقیدزمان اقلا برای‌پنجاه‌سال‌تهیه‌وبارعایت‌الاهم‌فالاهم‌موادبرنامه نیز‌تنظیم و بتصویب مقامات رسمی‌جهت اجرای آن برسد پس از تهیه‌نقشه وبرنامه اصلاحی تنها موضوعی که بیش از همه چیز برای‌انجام منظور باید مورد توجه قرارگیرد هزینه سنگین اجرای آن‌است که ممکن است دروهله اول ایجاد وهم‌وترس برای اولیای‌امور نماید درصورتیکه برای جلوگیری از این توهم خوب است به تقلید تمام شهر داریهای شهرهای معظم دنیا بـاستقراض متوسل شده وبا اخذوام های طویل المدت منظور را عملی نمود وبرای پرداخت اقساط آن نیز بهترین راه از طریق وضع عـوارض از اجناس لوکس تامین خواهد گردید فایده این ترتیب این است

که هزینه‌اصلاح شهر تنها بعهده نسل‌حاضر نبوده و نسلهای‌بعدی نیز در آن سهیم خواهند بود وهیچ دلیلی ندارد که نسل حاضر هزینه کمرشکن تمام‌اصلاحات‌شهر را بعهده گرفته نسل های‌بعدی فقط مستفیض شوند .

چون ممکن است پس از تهیه‌نقشه و برنامه اصلاحی‌برای شهر بطوریکه فعلا معمول است مالکین زمینهای وسیع داخل‌و خارج شهر اراضی خود را بمیل خودتقسیم کرده و اسنادی‌برای قطعات جزء صادر نمایند که مخالف اصول شهر سازی باشدباید با تصویب یك ماده واحده از اداره ثبت اسناد و املاك‌خواسته شود که قبل از گواهی شهرداری بـرای تفکیك وتقسیم اراضی بزرك درصدور اسناد مالکیت اقدامی ننمایـد بدیـهی است این ماده شامل زمینهائی خواهدشد که‌برای تقسیم آنها محتاج‌باحداث گذر میشوند .

برای اینکه حتی‌المقدور هزینه اصلاحات کمتر شودباید بوسیله آگهی بعموم اهالی اطلاع داده شودتانقشه برداری شهر وتهیهٔ نقشه اصلاحی که نباید از یکسال تجاوز نماید برای نقاط نامشخص از شهرداری در خواست پروانه ساختمان نکنندواقدام بساختمانهای مهم‌درمناطقی که ممکن است موقع تنظیم بـرنامه وتهیه طرح اصلاحی درمسیر گذر ویا میدان واقع شوند ننمایند زیرا هرقدر ساختمان های اساسی درقسمتهای مورد اصلاح بیشتر باشد هزینه اصلاح بیشتر شده و اولیای امور از تصویب آن خود داری خواهندکـرد و در نتیجه عمل اصلاح شهر به تعویق خواهد افتاد وبهتر است بموجب تصویب نامه‌به‌شهرداری اختیار داده شود که‌از پرداخت‌غرامت ساختمان‌هائیکه بعد ابدون‌موافقت شهرداری احداث ودرمسیرگذر اصلاحی قرار میگیرند خودداری کرده ضمنا شهرداری بتواند مالك را مکلف بتخریب ساختمان وانجام آن درحد اصلاحی بنماید .

چون ضمن عمل معلوم شده که قانون توسعه واصلاح‌معابر مصوب ۱۳۲۰ دارای نواقصی است که دست شهرداری را برای انجام اصلاحات سریع‌شهر بسته است‌لذا بهتراین است کمیسیونی از کارمندان مجرب وزارت دادگستری و وزارت دارائی‌ووزارت کشور وشهرداری تهران تشکیل وطرح جدیدی بجای قانون نامبرده تهیه وبرای تصویب بمقامات مربوطه تقدیم نمایند .

برای اینکه شهر بدون تناسب بزرك نشود واراضی بایر وکثیفی‌درداخل‌شهر وجود نداشته باشد باید باتصویب‌قانونی از زمین‌های بزرك بایر عوارض سالیانه اخذ شود تـا دیگر کسی بافکر استفاده‌شخصی‌اراضی رابایرنگذارده ومرکز زباله قرار ندهند چه وجود این زمینها علاوه برلطمه که بزیبائی شهروارد میآورد باعث ایجادکانون بسیاری از امراض عفونی بوده وسبب میشود که در اثر کثرت جمعیت شهر بطور نامناسب توسعه یافته وشهرداری از عهده رسیدگی نتواند برآید .

البته پس از تهیه‌نقشه وشروع‌بمطالعه ممکن است‌بنکات دیگری که وضع آب‌وهوا ایجاب خواهد کرد بـرخورد شود که پیش بینی آنها فعلا میسر نیست ولی با انجام نقشه برداری‌ونقشه اصلاحی شهر قدم اساسی‌برای اصلاح شهر برداشته شده‌وشخصی که بدینمنظور جامه عمل پوشید نام‌نیك خودرا در تاریخ‌عمران پایتخت بطور جاوید ثبت خواهد نمود و درخاتمه اضافه مینماید که ازقرضه برای اصلاح‌شهر بهیچوجه‌نبایدبیم داشت ولازم‌است گفته شود که همیشه مقروض ترین مؤسسات در دنیای مترقی شهرداریها میباشندو نیك نامترین‌شهرداران کسی‌است که‌اصلاحات اساسی را ولو از طریق استقراض باشد انجام داده است .

ناصر بدیع .
«آرشیتکت ودیپلمه درشهرسازی»

مهمانخانه آب گرم لاریجان

بقیه ازصفحهٔ ۱۷

میباشد . ناچار درپی‌های اصلی آن ازسه تا چهارمترعمق شفته ریزی وکلیه استخوان‌بندی بنابابتون‌مسلح‌متصل‌بهم انجام گردید.

درمحاسبات فنی استقامت در مقابل اثرات احتمالی زمین لرزه های محلی نیز درنظر گرفته شده است ـ محاسبات فنی‌این بنا بوسیله‌آقایان مهندس احمد حامی ومهندس گـرنفلد تهیه و ترسیم گردیده است .

وضعیت فعلی بنـا

پس‌از آنکه قسمت زیرزمین وطبقه‌اول‌ساخته شداوضاع شهریور ۱۳۲۰ پیش‌آمدازآن تاریخ تا امروز عملیات ساختمانی بکلی تعطیل گردیده است وآنچه ساخته شده نیز بـواسطه عدم مواظبت رو بخرابی میرود ومصالح قابل استفاده‌آن نیز بتدریج مفقود میگردند ما امیدواریم که مقامات مربوطه در تکمیل آن اقـدام و نگذارنـد که این عمل مفید نـا تمام و بـه حال فعلی باقی بماند .

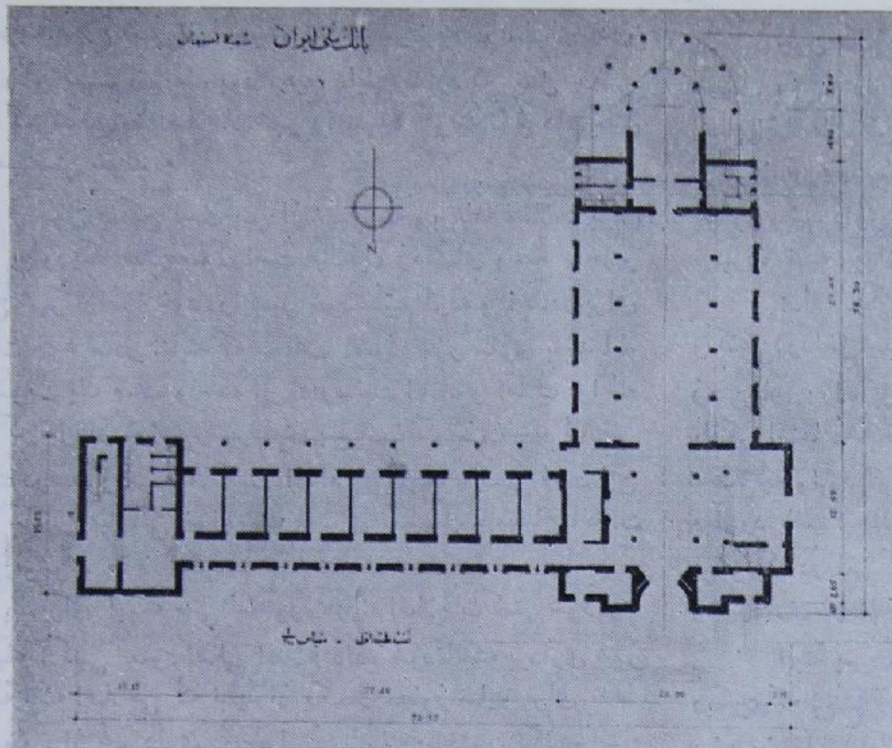
م.ا

ساختمان شعبه بانک ملی اصفهان

بوسیله آقای آرشیتکت محسن فروغی

طرح

طرح این ساختمان بوسیله آقای آرشیتکت محسن فروغی تهیه و تنظیم گردیده است منطق وساده گی وزیبائی از عوامل مشخصه این بنامحسوب میشوند درعین حال که اسلوب جدیدمعماری در آن حکمفرمائی میکند از سبك باستانی مانند کاشی کاری‌های خارجی و غیره نیز بی بهره نمیباشد ستون‌های باریك و بلند ایوان جنوبی نمونهٔ از بنای چهل ستون اصفهان را در بردارد •

۱۸ ـ طرح اشکوب اول بانك ملی اصفهان

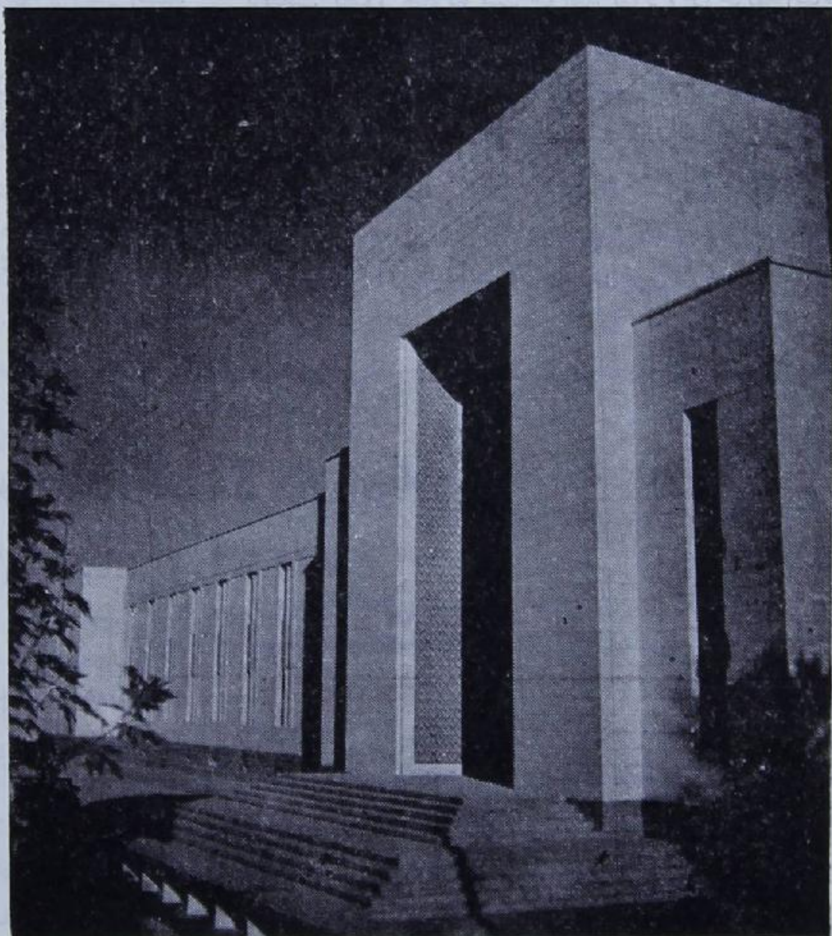
محل

محل ساختمان نزدیك میدان شاه در زاویه یك خیابان مهم ویك خیابان فرعی «خیابان سپه و خیابان تیموری» قرار گرفته است

برنامه و تقسیمات نقشه

يك طالار معاملات با ۲۰ باجه ـ ۱۶ اطاق کارمندان ـ سالن باشگاه ـ نهارخوری وغیره زمین ورزشی و استخر شنا

دفاتر بدون استثنا طرف جنوب قرار گرفته، ويك ايوان سر

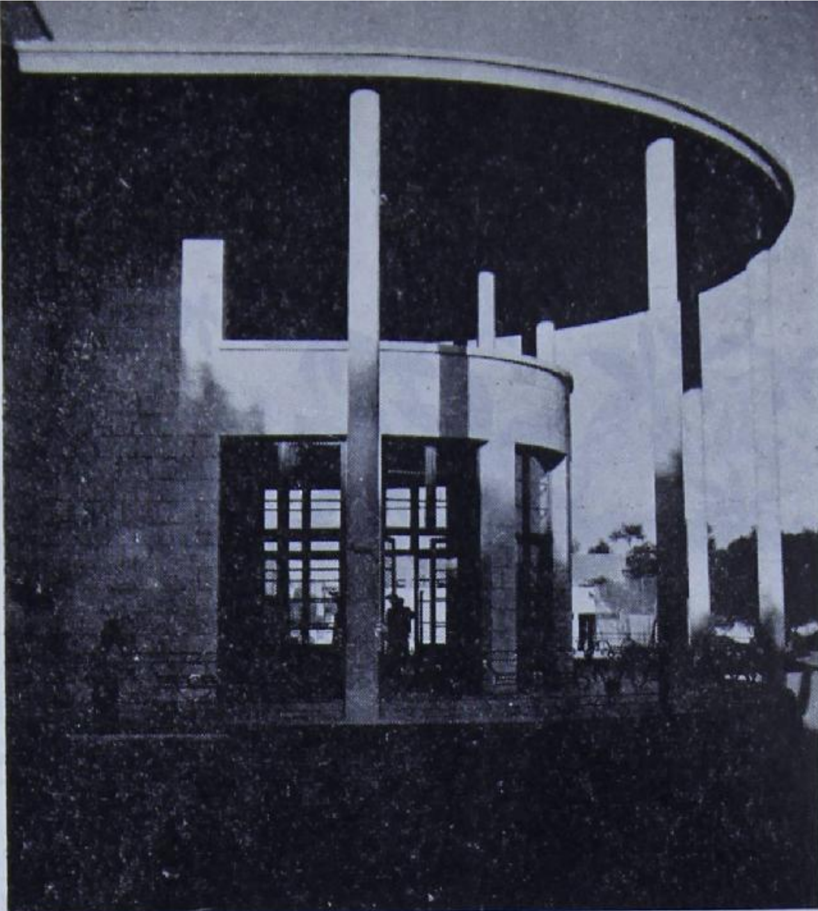
۱۹ ـ نمای خارجی ودرب ورودی بنای بانك ملی اصفهان ازطرف خیابان سپه

وسیمان یاماسه آهك و کارسازی ازسنك سفید و هزاره ازسنك خاکستری محلی - در قسمتی از نمای خارجی بنا کاشی مصرف شده است کف ها موزائیك و اطاقها بامشمع فرش شده است - بام عمارت تراش و عایق کاری انجام شده است •

مدت انجام کار و هزینه آن

این بنادر اردی بهشت ماه ۱۳۲۱ بوسیله شرکت مقاطعه کاری ساختمانهای کشوری شروع ودر ۲٤ آبانماه ۱۳۲۳ تحویل قطعی گردیده است هزینه ساختمان آن بالغ بر ۱۰۸۵۰۰۰۰ ریال میباشد•

ا.م

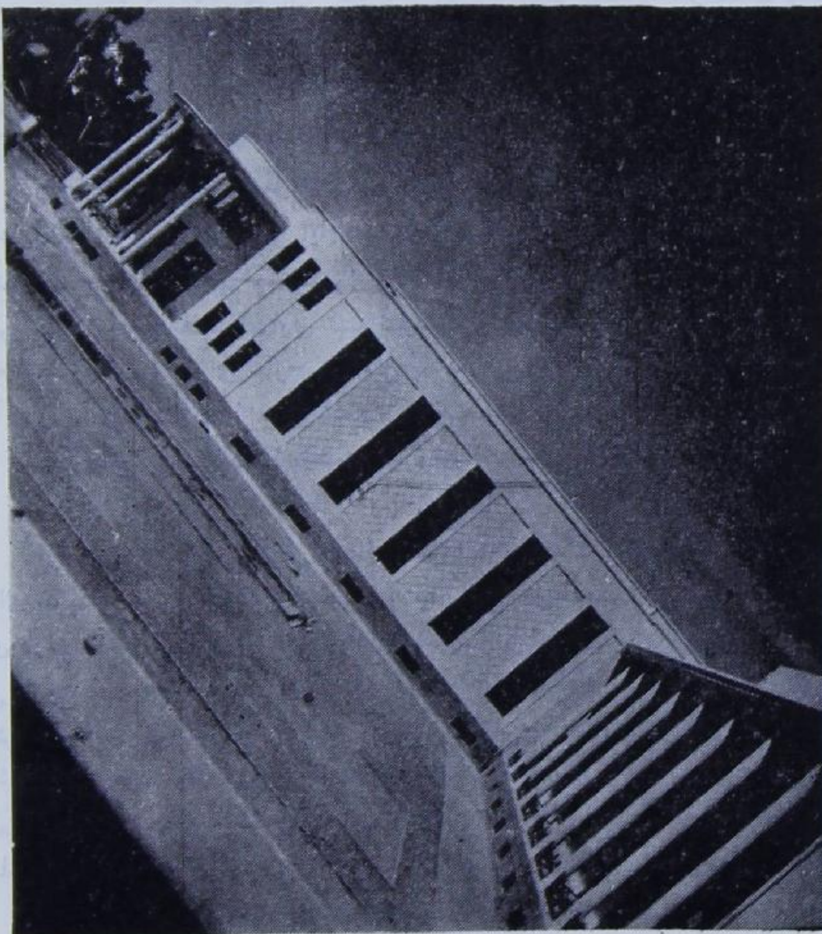

۲۰ - ایوان جنوبی بانك ملی اصفهان

تا سری بنارا از طرف جنوب از گرمای آفتاب تابستان محافظت مینماید و ازطرف دیگر یك راهرو شمالی قسمت دفاتر را از صدای خیابان وسرمای زمستان محفوظ میدارد - مساحت زیر بنادر حدود ۲۰۰۰ متر مربع وبطور کلی در ۳ طبقه طرح شده بجز طالار معاملات که ارتفاع آن بیشتر و دارای یک زیر زمین است •

مشخصات فنی

استخوان بندی بنا از بتن مسلح - دیوارها با آجر وملات

۲۱ - نمای داخلی بانك ملی اصفهان

تهویه مطبوع

بهار فصل زیبا و دلپذیری است شاید برای شما هم خواننده عزیز اتفاق افتاده باشد که هنگام صبح وقتی پس از باران مختصری هوا صاف میشود و آفتاب طلوع میکند در نقاط مصفای کوهستانی بگردش بروید اگر در این موقع نسیم فرح بخش بامدادی هم که از روی گلها وسبزه ها میگذرد بوزیدن آید چه قدر بشاش وخرم شده وچه سرور و نشاطی درخود احساس کرده اید ویقیناً قوای بدنی وفکری شما برای کار وفعالیت بهتر حاضر ومهیا شده است.

لابد با خود گفته اید: کاشکی میتوانستم همیشه درچنین محیطی زندگانی کنم.

اما متاسفانه این فصل زیبا که جمیع موجودات زنده را حیات جدید می بخشد خیلی زود گذر است و بعلاوه برای همه میسر نیست که ازهوای لطیف بامدادی بهاری کوهستانی بهره مند گردند وشاید برای هیچکس هم مقدور نباشد که ازمحیط کار و فعالیت خویش دست بکشد و برای لذت بردن ازاین هوای دلکش همیشه بدامن کهسار و کناردشت ودمن پناه برد علی الخصوص که درهمان نقاط هم دائماً هوا ملایم ولطیف نیست . . .

واقعاً چه خوب بود اگرانسان موفق میشد بوسائلی در تمام فصول سال حتی در گرمترین ایام تابستان وسردترین شبهای زمستان بهترین هوای ملایم ومفرح را تولید ودرحقیقت برای مسکن خویش محیط همیشه بهاری تهیه نماید تا ازتغییرات شدید و غیر مطبوع آب و هوای خارج در امان باشد. این از جمله ایدآلهای بشری است که ازابتدای خلقت تا کنون همیشه آرزومند بوده است زیبائی بهار را دائما بچشم ببیند ولطافت نسیم ملایم روح پرور آنرا احساس کند.

ازآن میان شاعر پشمینه پوش درعالم تصور بهترین زندگانی را برای خویشتن ترتیب میدهد و درحقیقت آنچه را که بخل طبیعت ازوی دریغ داشته ازدست باسخاوت پندار میگیرد ولی انسان عملی باروح فعال همواره سعی میکند در عالم حقیقت بمنظور خویش برسد آن در جهان اوهام برای خویشتن بهشتی ساخت و بافرشته ایدالی خود براز ونیاز پرداخت ولی این کوشید تاروی زمین راغبطه بهشت برین کند ودر همین خاکدان ترابی بافرشته آسمانی خویش هم آغوش گردد.

اوشعر گفت واین علم آموخت اوبتصور و گفتگو پرداخت واین بکمك علوم وصنایع درهرکاری توفیق یافت

مثلا از همان ابتدا با بافتن فرشهای همیشه بهار وتهیه تابلوهای زیبا بهار را مجسم نمود وبرای رهائی ازسرمای سخت زمستان و گرمای طاقت فرسای تابستان فکرها کرد وچاره ها اندیشید اصول فن معماری را تغییرداد و اختراعاتی نمود درحقیقت باطبیعت جنگیدو با مشکلات بنبرد پرداخت نبردی دائم وموفقیت آمیز تا حدیکه میتوان گفت اکنون باکثر آمال دیرینه خویش رسیده است منجمله گلخانه ها ترتیب داده وبجای تابلوها مدل زنده آنهارا درمنظرخویش قرار داده هوای بهاری را تجزیه کرده سر لطافت وطراوت آنرا فهمیده ودر صدد تهیه آن بوسایل سهل وساده برآمده وبالاخره هر گونه هوای دلخواهی را در محیط مسکونی خویش بوجود آورده است.

این رویه را امروز تهویه مطبوع نام نهاده اند وچون تهیه چنین دستگاهی ارزان ومستلزم هزینه زیادی نیست اکنون جزو اصول ساختمانهای امروزی وبطوری متداول شده است که در مجامع عمومی، سالن های سخنرانی، سینماها، تاترها، بیمارستانها، کافه های بزرك و کوچك ازمنازل شخصی و مغازه ها گرفته تا واگنها و کشتیها وهواپیما هاآنرا عملی کرده اند به قسمی که انسان درهرمحیطی اعم ازمناطق گرم ومرطوب ویاسرد وخشك درهرفصلی ازفصول سال زندگی نماید ویابخواهد از نقطه بنقطه دیگر مسافرت کند ازآسیب هوای خارج درامان بوده وهمیشه درمحیط مسکونی خویش بهترین ولطیف ترین هوا را تنفس خواهد نمود بعلاوه درامور صنعتی هم تهویه فوق العاده مهم ومورد احتیاج اهل فن است مسئلا برای انجام بعضی اعمال شیمیائی وبا تهیه برخی مواد درکارخانجات مخصوص یانگهداری وتربیت حیوانات و نباتات مناطق مختلفه درمنطقه خاصی لازم است که درجه حرارت ورطوبت محیطی ساعتها بلکه ماهها تحت شرایط معین باشد این منظور بوسیله تهویه عملی میشود واسبابهای دقیق خودکاری هم همیشه هوارا (ازحیث حرارت ورطوبت) ثابت نگاه میدارد، خلاصه تهویه هم درصنعت وهم درزندگانی معمولی وراحتی انسان نقشی مهم بعهده دارد.

متاسفانه درایران که اغلب کار ها ظاهراً با تقلید از تمدن امروزی قدری پیشرفت نموده چون روی فکر اساسی و تدبیری صائب نبوده و با محیط زندگی و اخلاقی و احتیاجات حقیقی ما هم آهنگی نداشته نتایج مطلوبه را حاصل نکرده است .

مثلاسینما که در کلیه کشورهایکی از بهترین وسایل تفریح عمومی است و مدیران شرکتهای فیلمبرداری برای جلب رضایت مشتری در تهیه فیلم آن نهایت دقت ومهارت را بکار برده وازخرج ملیونها دلار دریغ نمیکنند ودرمحل نمایش نیز ازجـدید ترین و بهترین وسایل راحتی و زیبائی استفاده مینمایند تاتماشاچی با میل ورغبت بسینما رفته و درحین مشاهده فیلم هم هوای معتدل لطیف مطبوع تنفس نماید هم موزیك روحپرور بشنود وهم از دیدن فیلم لذت ببرد و بدینطریق خستگی کار روزانه را جبران کند ولی درایران از این یگانه وسیله تفریح هم بخوبی استفاده نمیشود . مثلا با اینکه درساختمان بعضی ازسینماهای درجه اول تهران تاحدی روشنائی وزیبائی را مراعات کرده اندچون متاسفانه تهویه مطبوع ندارند تماشاچی بیچاره که بآرزوی دیـدن فیلمی بسینما قدم میگذارد مجبور است زمستان ازسرما بلرزد و تابستان درهوای گرم وخفه مخصوصاً درسالنهای انتظار با کمال ناراحتی بنشیند وعرق بریزد وهوای کثیف ودود سیگار را تنفس نمایدو بوی بداستشمام کند ومانندهمیشه درراه رسیدن بمنظور کوچکی مصائب بزرگتری را متحمل گردد وباین ترتیب ناراحتی جدیدی برخستگی روزانه خویش بیفزاید .

وضع کافه ها بیمارستانها و سالنهای سخنرانـی و مجامع عمومی ومنازل‌خصوصی نیزبهتر ازین نیست .

درصورتیکه درسایر کشورهای مترقی جهان نـه‌تنها در کافه‌هاسینماها بیمارستانها سالنهای‌بزرك‌ومحل اجتماعات عمومی تهویه مطبوع عملی شده‌است بلکه در مغازه ها منازل مسکونی (کوچك‌وبزرك) کافه‌های‌محقروانبارهای‌مخصوص‌هم‌ازاین وسلیه سهل و بسیارسودمند استفاده مینمایند .

برعکس درایران اگر ثروتمندی بخواهد منزلی بسازدبا مراجعه بمهندسین معمار ودرنظر گرفتن آب وهوای محل‌ویاصرفاً ازروی تقلید و بدون دقت ازروی‌مدلهای‌ژورنالهای‌ارشتیکتور بسبك اروپائی ساختمانی بسیار قشنك‌میسازد وصد ها هزارریال پول خرج میکند مبلهای عالی وفرشهای‌نفیس میخرد اثاثیه‌قیمتی تهیه مینماید و ظاهر منزل راشیك‌میکندولی متاسفانه این‌ساختمان عالی قابل سکونت نیست‌زیرا تابستان بسیار گرم وزمستان‌خیلی سرد دارد .

در تابستان بادبزن های برقی بکار میافتند وبا اینکه در اثر تبخیر سطحی عرق بدن شخص قدری احساس راحتی میکند چون قادر نیستندفضائی راخنك‌تر نمایند وبلکه مختصری هم آنرا گرم میکنند صاحب منزل مجبور میشود از شدت گرما به ییلاق پناه‌بردهمچنین‌درزمستان‌بوسیله بخاریهای‌زغالی یانفتی‌اطاق‌را گرم میکنند علاوه بر اینکه بطورکامل و یکنواخت هوا گرم نمیشود ازقابلیت تنفس آن نیزمیکاهد و اغلب‌آتش سوزی هائیرا تولید و کلیه موجودی‌منزل رابباد میدهد درصورتیکه باهزینه‌مختصری (نسبت بمخارج ساختمان وسایر لوازم‌آن) میتوان بوسیله تهویه مطبوع همیشه‌هوای ملایم ولطیفی رادرجمیع فصول‌سال‌دراطاق مسکونی برقرارنمود وهنگام شب که‌همه دربستر آرمیده و بخواب خوش فرورفته اند اسباب کوچك خودکاری بیدار است وهوای اطاقرا بمیزان معین و دلخواه نگاه میدارد وراحتی‌ساکنین آنرا فراهم میسازد .

درشماره های بعد راجع بطرز عمل ونوع تهویه مطبوع و سایـر نکات فنی در سـاختمان هـای مختلفه مفصلا گفتگـو خواهیم کرد .

«بقیه‌دارد»

مهندس سراج‌الدین نوین

چگونه یك آسمان خراش بوجود میآید ؟

والدروف آستوریا یکی از بزرگترین هتل‌های امریکا در یك آسمان خراش

شهر نیویورك پرجمعیت ترین شهر دنیا است تقسیم این جمعیت در نقاط مختلفه شهر بـا در نظر گرفتن وضع بهداشت و وسایل راحتی کاری بس دشوار است

اگر میخواستند اینجمعیت را در عمارات مسکونی ٤ ـ ٥ طبقه جادهند اشگالات زیر تولید میشد.

١ ـ دراثر ازدیاد جمعیت وسعت شهرخیلی ترقی کرده و باوسائط نقلیه معمولی مزاحمت زیادی برای مردم تولید میشد .

٢ ـ بدلیل بالا لوله کشی واگو سازی و غیره با برخورد بموانع و اشگـالات طبیعی محتاج بمخارج زیاد و کمر شکنی می گردید .

٣ ـ انتظام و نگهداری شهریکی از مسائـل مشکل و لاینحل میشد .

دیگر آنکه چون این شهر تدریجاً ترقی کـرده در بعضی نقاط که محل تجارتی و صنعتی بودزمین قیمت زیادی پیدا نموده و صاحبان اراضی را بفکر انداخت کـه حد اکثر استفاده را ازقطعه زمین خود کنند لذا این عوامل دست بهم داده در نتیجه بفکر افتادند که ارتفاع عمارات رااز حدود ارتفاع عمارات اروپائی زیادتر گیرند بتدریج این ارتفاع ترقی کرد تا امروزه عمارات افسانه آمیزی باسم آسمان خراش در قلب نیویورك خود نمائی میکند

٢٢ ـ والدرف آستوریا ـ یکی از بزرگترین مهمانخانه های آمریکا

سابقاً در محل این آسمان خراش استاسیون راه آهن بود امروزه تمام تأسیسات درزیر زمین این آسمان خراش مخفی شده است و برای جلوگیری ازدود و گاز لکوموتیو بجای قوه بخار از الکتریسته استفاده میشود .

اینك محض نمونـه پیدایش و ساختمان آسمان خـراش والدروف آستوریا هتل که یکی‌ازبزرگترین هتل‌های امریکااست شرح میدهیم .

مالـك این زمین کمپانی راه آهن (نیویورك سانترال) بوده و استفاده هوائی آنرا بصاحبان هتل واگذار نموده است این

خطوط راه‌آهن پررفت و آمد ترین خطوط نیویورک است و البته در موقع ساختمان پایه های فلزی آسمان خراش که بین رشته خطوط راه آهن قرار گرفته نباید وقفه در رفت و آمد قطار ها حاصل نماید .

ضمناً درمحل این زمین سانترال بزرگی وجود داشت که روشنائی وسایر احتیاجات ۲۶ عمارتی که دراطراف اینمحل ساخته شده بود مرتفع میکرد این سانترال دارای دوازده دیگ بخار و هشت سیلوی ذغال سنك بظرفیت هر کدام هزار تن بود واضح است برای ساختمان آسمان خراش باید این موانع را بتدریج مرتفع کرد بدین منظور این سانترال را برداشته وقراردادی با (نیویورك استیم کمپانی) برای تهیه بخار منعقد گردید برای استفاده از این بخار میبایست لوله کشی استاسیون قبلی را تعویض و مرمت نمود .

محل دیگ‌های یدکی که درسی متری زیر خیابان قرارداشت تبدیل به استاسیونی فرعی گردید که ازیکطرف جریان ارسالی سانترال متعلق بکمپانی راه آهن وازطرف دیگرجریان تولیدی سانترال محلی را دریافت دارد .

تمام ماشینها و لوازمات ازقبیل تلمبه‌ها ـ کمپرسورها و ماشین‌های مبرد وغیره پیاده شده ودر زیرزمین عمارت مجاور کار گذاشته شدند .

بیش از هزار کارگر باین کار گمارده شدند صدها متر لوله آب گرم وسرد که قطر اغلب آنها ۴۵ سانتیمتر بود برداشته شده و ومطابق نقشه جدیدی بکار رفتند .

چهارصدمکانیسین مشغول تعویض ۳۰ کیلومتر کابل شدند.

دسته‌های کارگر باچراغهای استیلن و بتون شکنهای باهوای متراکم تمام‌قطعات شالوده های عمارت قبلی را ازبین برده ومحل را برای ساختمان حاضر کردند .

آسمان خراش « والدروف استوریا » دارای ۲۱۶ شالوده است که باآهنهای پروفیله ساخته شده وزن آنها بین ۰/۵ - ۱۳ تن است ـ کلیه این شالوده ها روی صخره از سنك گنایس که تقریباً جنس زمین تمام شبه‌جزیرهٔ (مانهاتان) ازاین نوع میباشد گذارده شده است .

پس وقتی قطارهای راه‌آهن ردمیشوند ارتعاشات آنهابه شالوده ها منتقل‌شده وباعث مزاحمت ساکنین آسمان خراش و خسارات استخوان بندی فلزی عمارت میشود لذا بایستی بوسیلهٔ این ارتعاشات را محو نمود بدین منظور بالشی درزیرشالوده ها قرارداده‌اند جنس این بالش بقرار زیراست :

یك طبقه سه میلیمتری ورقه سربی،یك‌قشر ۱۰ میلیمتری امینانت (پنبه کوهی) متراکم یك‌ورقه گالوانیزه $\frac{4}{10}$ میلیمتری یك قشر ۱۰ میلیمتری پنبه کوهی متراکم ویك طبقه ۳میلیمتری ورقه‌سربی و بطوریکه گفته شد شالوده‌ها روی این بالش قرار گرفته‌اند ازلحاظ تئوری وقتی ارتعاشاتی باین بالش وارد میشود این ارتعاشات بنسبت‌های متفاوتی بین طبقات مختلفه این بالش تقسیم شده و بالاخره همان طوریکه تجربه نشان داده ازبین میرود و برای اینکه اطمینان بیشتری حاصل کنند اطراف هر شالوده را باندازه ۱۲ سانتیمتر خالی کرده و بایك قشر کائوچوك پر کرده اند .

سرمایه که برای ساختمان آسمان خراش در نظر گرفته شده قریب ۲۸۰۰۰۰۰۰ دلار بوده است . تقریبا در زیر زمین آسمان خراش قطعه ای بمساحت ۱۴۰۰ مترمربع را برای هتل اختصاص داده وانشعابی ازراه‌آهن جدا کرده وباین‌قطعه آورده‌اند تا قطارهای باری که مخصوص هتل است مستقیماً دراین قطعه‌زمین تخلیه‌شوند ودرضمن راه‌شوسه‌ای برای‌ورود اتومبیلهای مشتریان هتل درنظر گرفته‌اند .

وزن استخوان بندی فلزی آسمان خراش ۲۷ هزارتن بود که بوسیله دوازده جراثقال قوی بلند شده و بکار رفته‌اند .

تیرمشبکی که‌درسالون‌رقص است‌وتمام‌وزن‌این‌سالن‌را که ۳۷×۴۱ متر است‌تحمل‌میکند ۹/۱۵متر ارتفاع داشته وطول آن ۲۷متر است وزن‌آن ۳۱۲ تن وباریکه تحمل میکنند ۴۵۰۰ تن است :

ارتفاع عمارت ۱۹۲ مترداراي ۴۷ طبقه و۸۱۰۰ مترمربع مساحت ساختمانی و ۲۲۰۰ اطاق است این عمارت را از چهار لحاظ مطالعه کرده‌اند .

۱ ـ تهیه محلهای شیك ومناسب برای مشتریان .

۲ ـ تهیه ۳۰۰ آپارتمان‌چند اطاقه برای اجاره

۳ ـ تهیه سالونهای عمومی از قبیل سالنهای شب نشینی نمایشات کنگره وغیره .

۴ ـ تهیه سالونهای از نوع سوم برای رقص ـ غذاخوری کلوپ وامثالهم دردوبرجیکه سرازعمارت درآورده آپارتمانهائی برای اجاره‌ساخته‌اند .

مبله کردن عمارت و تزئینات داخلی

برای اینکه آسمان خراش والدورف آستوریا ازهرلحاظ جالب توجه ومدرن باشد برای تزئین آن ازسلیقه‌قرن هیجدهم و مدرن اروپائی‌وآمریکائی استفاده کرده واین دوسلیقه را طوری مخلوط‌کرده اند که جلب توجه ساکنین عمارت را بنمایند مثلا برای رنك آمیزی دیوار های اطاقها صنعتگر معروف فرانسوی (لوی ریگال) را دعوت نموده و او با استادی و سبك نوینی دیوار اطاق ها را نقاشی کرده است مثلا دیوار سالون بزرك‌غذا خوری را تابلوهای (ژوزه ماریاسیرت) نقاش معروف اسپانیولی زینت مینماید .

کف سالون بزرك عمارت را قالی معروفیکه نقشه آن‌از لوی ریکال وموسوم به (چرخ زندگی) است وطولش پانزده‌متر است مفروش‌مینماید تقسیم بندی اطاقها طوری تنظیم شده که

اشخاصیکه درآپارتمانها زندگی میکنند بدون عبور از نقاط پر جمعیت میتوانند به مساکن خود بروند .

جدارهای عمارت بامصالحی ساخته شده که صوت از آن ها عبور نمیکند رادیو و تلویزیون وسینما هـای نـاطق درهتل موجود است ومیتوان هرآن به سخنرانی‌های عمومی و کنسرت هائیکه در خارج ویا داخل عمارت برپا است گوش‌داد درهراطاق دوتلفن یکی ثابت ودیگری متحرك موجود است .

دفتر پست وتلگراف وآرایشگاه درآسمان خراش یافت میشود .

در اطاقهای اصلی ساعتهای الکتریکی که با ساعت‌دیده گاه دریائی‌هم زمان شده‌دیده میشود .

کانالیزاسیون :

کابل ها و لوله ها در داخل مجراهائی که از هر طبقه دریچهٔ بآنها بازمیشود قرار دارند دربعضی قسمت‌های عمارت‌این دریچه ها درسقفها و یا سقفهای‌کاذب تعبیه شده وطوری این‌قسمت هارا تعبیه کرده‌اندکه تقاطع چند رشته‌مجرا بآسانی ممکن‌شود یکی از این‌گالریهای ۲/٤ متر ارتفاع دارد وکارگربآسانی‌در آن میتواند بکار مشغول شود در کف اطاقها نیز دریچه هائیست که باین‌گالریها راه دارد .

گرمایش

در این آسمان خراش‌باید این نکته را درنظر گرفت که بعضی قسمت ها مثل سالن رقص سینما وغیره احتیاج بگـرمایش ویا خنك‌کردن متناوب دارد ولی اطاقهای نشیمن و غیره بـاین اندازه احتیاج به تجدیدهوا ندارد وبعضی‌جا ها اصولا فاقدجمعیت و احتیاجی‌بگرمایش‌نیست پس این نظریه را درگرمایش‌آسمان خراش باید منظور کرد .

رادیاتورهای این آسمان خراش ازمارپیچ مسی تشکیل شده که بطور افقی قرار گرفته باین مارپیچ دودکشهائی ازورقه مسی نازك آویزان است که بالا وپائین آن بازمیباشد وقتی بخار آب در مارپیچ وارد میشوداین استوانه ها یادودکشها فوراگرم شده وحرارتی باسرعت نسبتا زیاد از خود پس میدهد هوای‌سرد اطاق از این رادیاتورهاعبور کرده و بااین‌جدارهای‌گرم تماس می‌یابدتقریبا ۰/۹۵ گرمابوسیله وزش‌و ۰/۵ بوسیله تششع باطاق داده میشود .

آسانسورها

مراجعین آسانسورسه نوعند یا موقتی یا دائم در عمارت سکنی دارند یا برای سالنهای رقص وغیره آمده‌اند.

در این عمارت ۳۱ ـ آسانسور موجود است اشخاصیکه موقتا در این‌عمارت رفت وآمد میکنند بوسیله ۹ آسانسور تا طبقه ۲۷ میروند به آپارتمان های واقع در دوبرج بالائی‌آسمان خراش ٤ ـ آسانسور مخصوص رفت وآمد میکند سرعت این آسانسورها ۲۱۰ متر در دقیقه‌است .

این آسانسورها تـا طبقه ۲۷ بدون مکث رفته واز آن ببعد آپارتمانهای مسکونی واقع شده است

بسالون‌های رقص وغذا خوری وغیره آسانسورهای‌سریع وبزرگی رفت وآمد میکنند واین قسمت‌ها سه آسانسوربظرفیت هرکدام ٤۰ نفر دارد این آسانسورها بچندین‌گذر راه دارد که اشخاص خارجی زیاد معطل نشوند این آسانسورها ۲۷۰۰ کیلو میتوانند حمل‌کنند برای راه سرویس ١٤ ـ آسـانسور درنظـر گرفته شده که ظرفیت آنها زیاد وبزرگترینشان ٤ تن بار حمل میکندو برای اشیاءسنگینی که درنمایشگاههای عمارت برپامیشود درنظر گرفته شده یك آسانسور که اندازه اطاقش ۱/۸ × ۵/۵ متر است•مستقیما از زیر زمین حرکت میکند ومخصوص‌حمل و نقل بارهائی است که ازراه‌آهن میرسد .

از مجلات‌خارجی

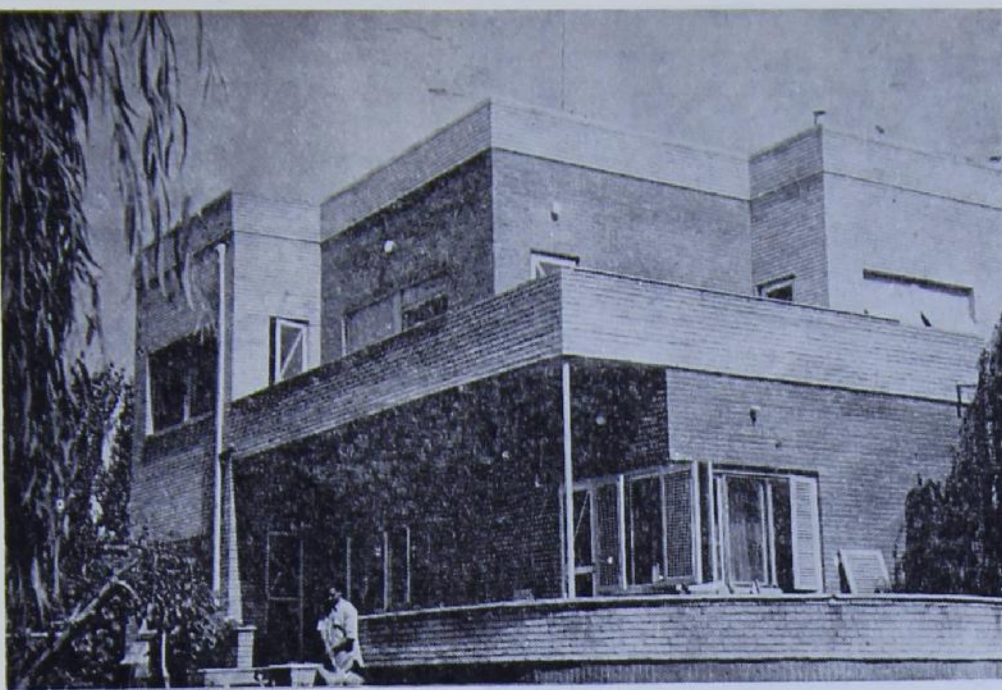
مهندس ملك ایرج غفاری

خانه های

مسکونی

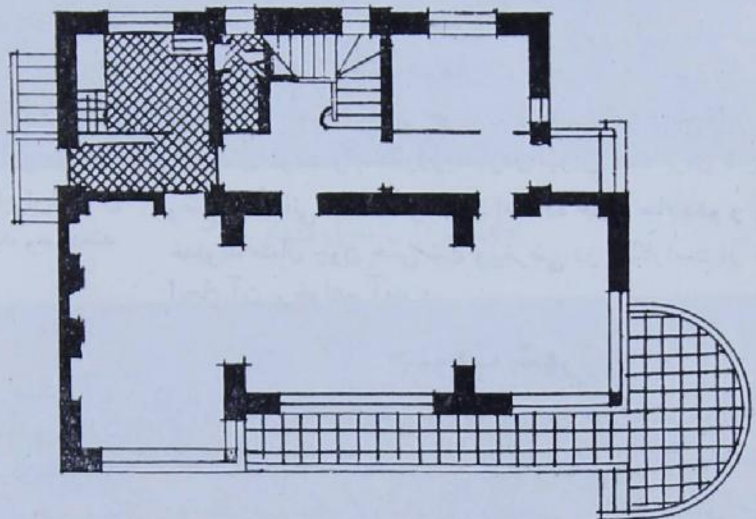
موضوع منزل یکی از مباحث اصلی معماری است حقیقتاقسمت عمده عمر انسان درپناه‌آن‌سپری میشود - بنابراین درزندگی بشرموضوع‌خانه در درجه اول اهمیت قرارمیگیردولی متاسفانه‌خانه‌های‌امروزه‌مافاقدشرایط اولیه راحتی‌وآسایش‌میباشند ومسئله خانه هنوز درکلیات‌خودبطور صحیح

۲۳ - منظره نمای خارجی یك خانه مسکونی در خیابان ویلا

و منطقی حل نشده‌است - ما در این مجله بطورمشروح این موضوع را مورد بحث قرار داده وطرح‌خانه‌های خوب‌رانیز برای‌نمونه منعکس خواهیم نمود اینك دراین صفحه نما وطرح‌دو ساختمان مسکونی که بوسیله **آقای آرشیتکت‌علی‌صادق** تنظیم وانجام شده است نشان داده میشود از خوانندگان بصیر ومطلع و ازهمکاران عزیز تمنا دارد که مطالب ونظریات مفید خودرا دراین مورد برای درج به مجله‌آرشیتکت ارسال فرمایند

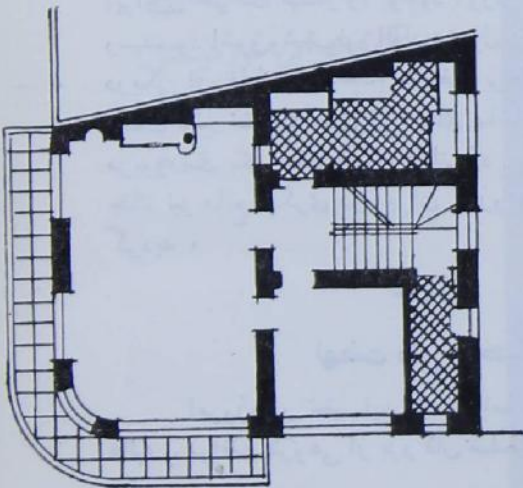
م ۰ ا

۲٤ - طرح خانه مسکونی-کلیشه (شماره ۲۳) بالا

۲۵- منظره نمای خارجی ساختمان واقع در خیابان سعدی

۲٦ - طرح آپارتمان کلیشه (شماره ۲۵) دست‌راست کلیشه(۹) این‌مجله‌مربوط بهمین ساختمان‌است

نگارش محمدعلی شیبانی

پیدایش فکر تهیه ساختمان خانه های دسته جمعی ارزان بهادر ایران

برای پیروی از نظریات وفکر نوع پرور « لوشور » وزیرکار فرانسه که بااو در ژنو آشنائی پیدا نمودم ازسال ۱۳۱۵ پس از مراجعت از فرنك نگارنده نیز برنامه‌ساختمانهای دسته جمعی ارزان وایجاد محلات نوین در تهران وشهرستان هارا تنظیم نمودم . مرحوم علی اکبر داور که با این فکر در پاریس آشنا گردید وعده همه گونه مساعدت را داد این وزیر با تدبیر که شورکارهای بزرك درسرداشت کمر همت بکار بسته و شرکت ساختمان دولتی را بدین منظور باسرمایه معتنابهی تشکیل نمودمتاسفانه دستهای ناپاك وغرض آلود مانع اجرای این برنامه عظیم عمران وآبادی گردید ودیری نگذشت که این بنگاه دولتی به نتیجه نرسیده ومنحل گردید نگارنده ناظر مرك این مؤسسه مفید بودم و بسیار تأسف خوردم چگونه در کشور ایران اغراض شخصی و نظریات خصوصی مانع انجام عملیات مفید وسودمند میگردد ...

شرکت بهساز

از آنجائیکه کمتر از بنگاههائیکه دست دولت در آن است انتظار موفقیت کامل وآنی میتوان داشت بنگاه ساختمان چنانکه دیدیم کاری از پیش نبرده وباحیف ومیل کردن ملیونها ریال که بمصرف میز وصندلی واتومبیل وحقوقهای گزاف رسید از بین رفت - بنا براین نگارنده درسال ۱۳۱۷ بامساعدت فکری ومادی عده‌از رجال نامی وپاکدامن کشور وگروهی از مهندسین ایران شرکت بهساز را بوجود آوردم وقت شروع بکار فرا رسیده بود باشوق وشعف فوق‌العاده مشغول طرح برنامه محله کوچکی دریکی از نقاط تهران شدم متأسفانه برخلاف اساسنامه شرکت وتحت تأثیر نظریات خصوصی بجای ساختن محلات جدید شرکت مزبور دست بکار ساختمانهای دولتی زد . و ازطرف دیگر پیشامد جنك نیز مانع دیگری در اجرای آرزو های دیرین این جانب گردید .

خانه

نهضت ملی ساختمان

امروزه در تعقیب این منظور اساسی خود تحت توجهات عالیه و موافقت گروهی از بزرگان مملکت وبابرنامه جامع تر ودقیق تری شروع بکارخواهم نمود او نهضتی برای ساختمانهای کوچك وزیبا وسامان دادن بوضع آبیسامان کارمندان صالح و پاکدامن دولت که چرخ مملکت را میگردانند برپا خواهم نمود تا هم به بی خانمانی این دسته خاتمه داده شود وهم عده بیشماری بیکار بکار گمارده شوند .

ساختمان خانه های مسکونی یکقسمت مهم از برنامه دولتهائیکه در این جنك فاتح شده‌اند تشکیل میدهد مادر ایران نیز باید به آنها تاسی نموده وبر عمران وآبادی کشور خود بیافزائیم چون در اینکار نمیتوان فقط بانتظار مساعدت دولت نشست مادر نظر داریم علی رغم اشکالات موجود این عمل لازم را نه تنها برای کارمندان دولت و بمنظورزیبا کردن تهران بلکه برای تغییردادن وضع ساختمانی مملکت و جهت استفاده عموم انجام دهم و بیاری خداوند متعال چون حسن نیت وبیغرضی در اینکاراست از عهده انجام آن برخواهم آمد .

جنوب شهر

خوب است باهم بجنوب شهر برویم وبچشم خود بهبینیم که سزاوارنیست شهر بزرگی مانند تهران که بواسطه مقام و موقعیت خود یکی اززیباترین وپرجمعیت ترین پایتختهای آسیاست دریکقسمت آن هنوز خانه های کاهگلی ولانه های زمینی وجود داشته باشد ومردمیکه درعمران وزنده نگاه داشتن مملکت سهیم هستند درسوراخهائی شبیه آشیانه جانوران و درندگان زندگی کنند ...

درمقالات آینده که از نظر خوانندگان گرامی خواهد گذشت مادر این باب و کوی یوسف آباد و محلات دیگر مانند نازی‌آباد وعباس‌آباد وچگونگی ساختمان آنها بحث خواهم نمود وبرنامه‌ده ساله اول خودمان را برای استحضارعامه خواهم نگاشت

ما میل داریم که برای سعادت و نیکبختی خودمان ودوستان مان بیکدیگر کمك نمائیم با ایجاد محلات جدید و خانه های متناسب بااصول بهداشت روح شوق وشعف ونشاط بزرگی در هم میهنان عزیز ایجاد وپرورش دهیم چه اس اساس همه گونه اصلاح اجتماعی نزد ملل مترقی خانه است وبس .

تزئینات

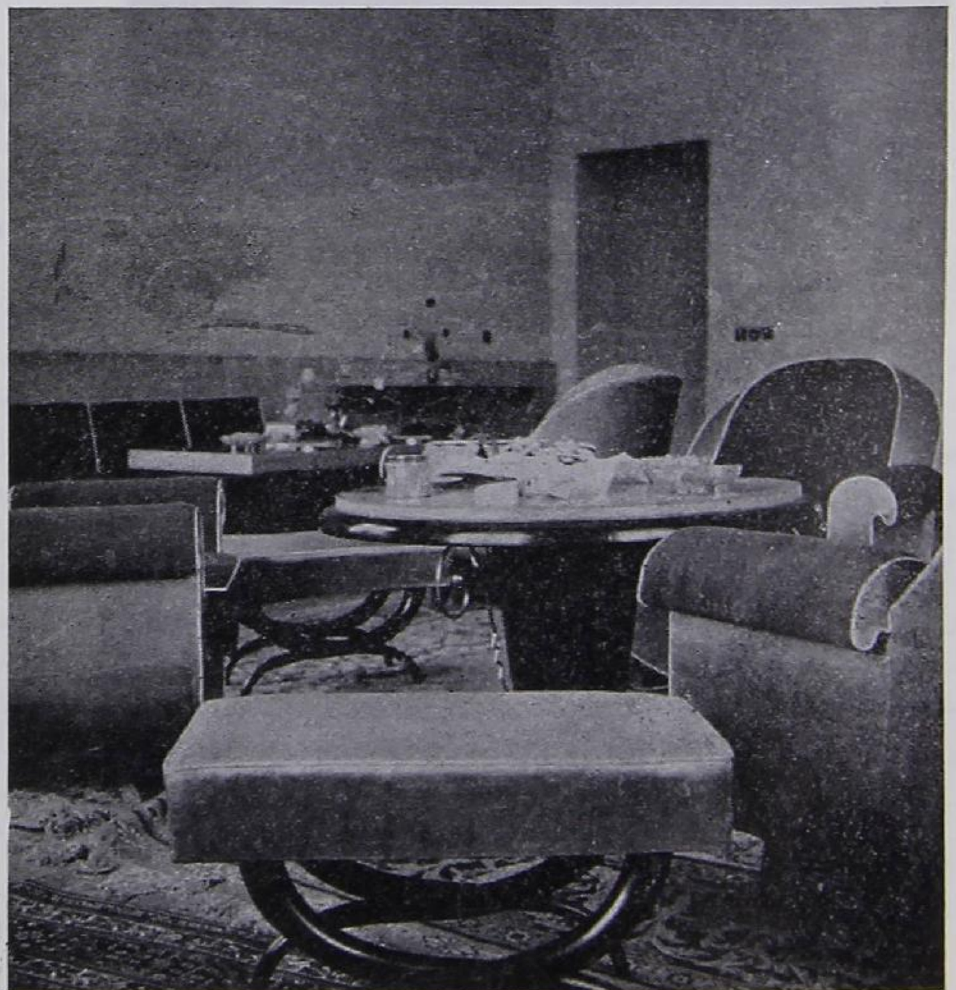
داخلی

در تزئینات داخلی خانه ها نیز مانند سایر مسائل زندگی اجتماعی تحولات نسبتاً محسوسی پدیدار گردیده است دیگر تزئینات و گچ بری‌ها وقاب سازی‌های مشگل ودر هم قدیم امروزه معمول نیست - زیبائی تزئینات بیشتر در منطق و سادگی جستجو می‌شود - دوعکس مقابل تزئینات داخلی یکی از منازل تهران رانشان میدهد که بوسیلهٔ **آقای آرشیتکت بوداغیان** طرح و انجام شده است ما در شماره های آینده در این مورد بیشتر بحث خواهیم نمود

ا . م

۲۷- تهران - منزل قشقائی

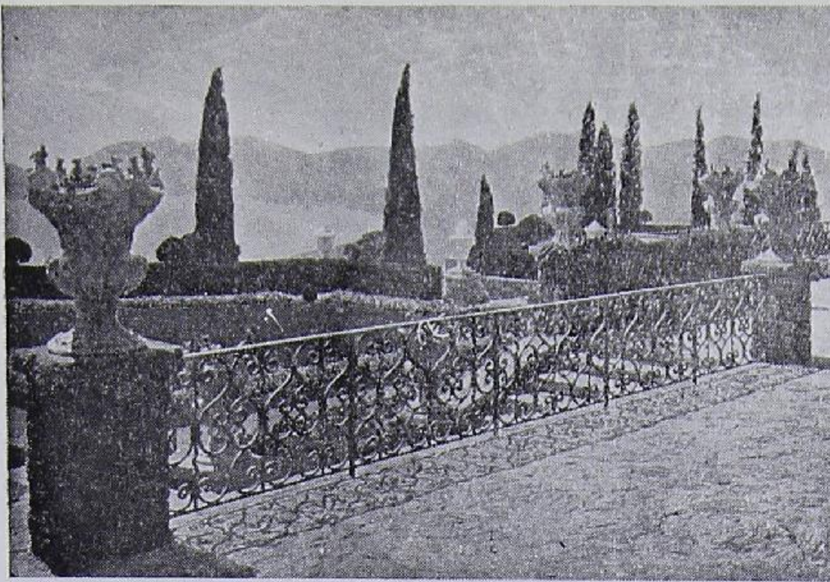
۲۸- تهران - منزل قشقائی

تزئینات باغها

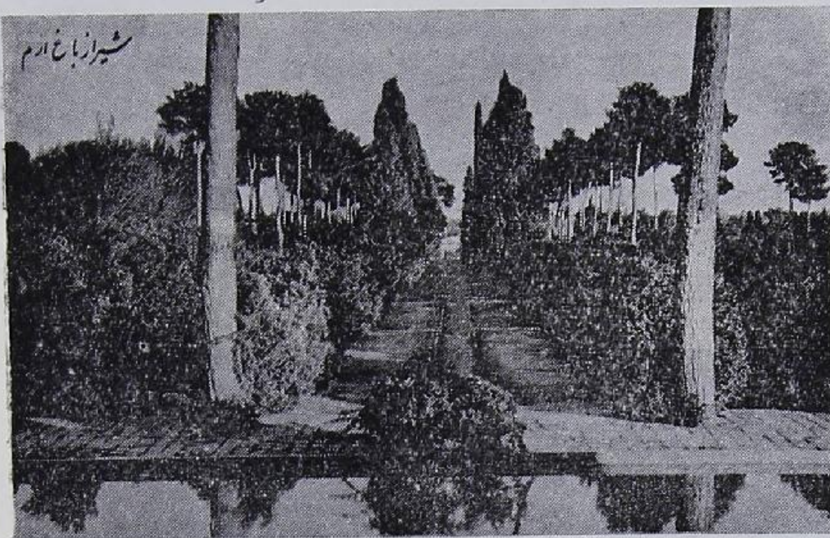
تزئینات باغ زیبا ترین و لطیف ترین هنرهای بشر است که فن وشعر، اختراع واحساسات،منطق و بوالهوسی دست بدست هم داده و آن را بوجود میآورند هوش ورؤیاموجد حقیقی آنند تزئین باغ هنریست که تصویر آن با داستانهای افسانه آمیز باستانی آمیخته شده وسر گذشت های احساسات انگیز بشر در صحنه های عطر آگین آن بمعرض نمایش گذارده میشوند حکایات شیرین هزار ویك شب را نقش و نگار زیبای باغهای رنگین مزین ساخته است بشر همیشه آن رادوست داشته و برای گریز از زندگی پر هیاهوی اجتماع بدامان آن پناهنده میشده و شاعر حساس برای بروز نبوغ احساسات فوق بشری خود صحنه های روح پرور آن راپناهگاه و موطن مألوف شاهکارهای خود قرار داده و همیشه باناله های هزار دستان هم آهنك گشته و بایك سر پرشور ثناخوان عجایب دلفریب آن گردیده است .

چنانچه گفتیم تزئین باغ هنریست آمیخته بچندین هنروزائیده فکر یك آرشیتکت ماهر است که فن مهندسی برای تنظیم واحداث آبشارها. استخرها، فواره ها و پلها و علم گیاه شناسی در انتخاب و پرورش گلها و درختان بوی کمك مینمایند همچنین مجسمه سازی و نقاشی مهمترین عوامل تزئینات آن محسوب میگردند .

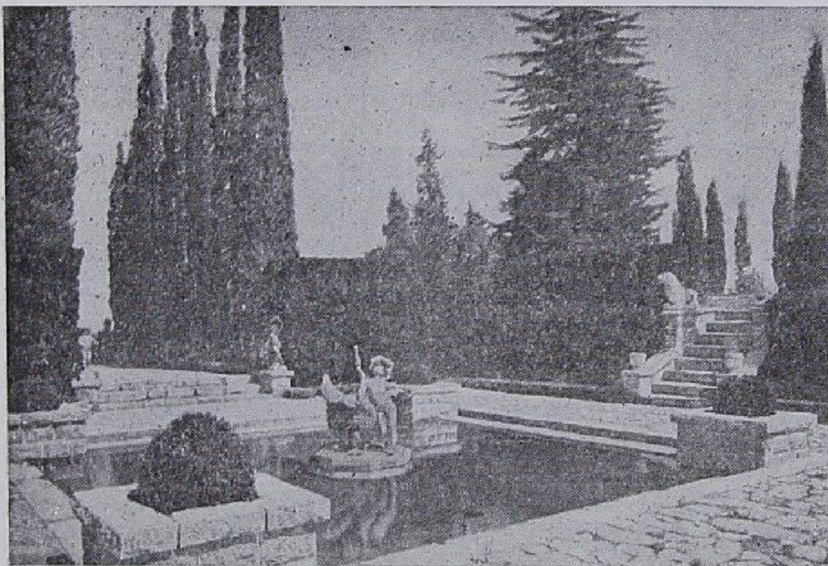
این نعمت خدائی در دسترس همه بوده و همه خودرا در این فن باذوق وصاحب ابتکار تصور مینمایند ولی متاسفانه چون اصول صحیح در دست نیست اشتباهات زیاد پدیدار میگردد. انتخاب و تنظیم گلها وریاحین و اشجار و هم آهنك نمودن پیاده روها و آب نماها و غیره قواعدی دارد که ما در شماره های آتیه بطور مشروح از آن گفتگو نموده تصاویر چندی را از باغهای زیبا را برای نمونه نشان خواهیم داد . م. ا

۲۹- منظره یکی از باغات جنوب فرانسه

۳۰ - شیراز باغ ارم

۳۱- منظره یکی از باغات جنوب فرانسه

تاریخچهٔ دانشکدهٔ هنرهای زیبا

حقیقتاً باعث تاسف بود که مملکتی مانند ایران که سالیان دراز بفرهنگ جهانی خدمات شایانی نموده و آثار معماریش بعد از ۲۵۰۰ سال هنوز مایهٔ افتخار افرادآن میباشد برای پیشرفت فن معماری فاقد دانشکدهٔ مخصوص این رشته باشد .

ذوق و استعدادی که طبیعت در نهاد افـرادآن بودیعت نهاده‌خاموش ودر حالت رکود باقی مانده وزحماتی‌را که‌جوانان ممکن است درتحصیل وآموختن این علم تحمل نموده وبالنتیجه خدماتی شایان بمیهن وبلکه بجامعه بشری بنمایند دراثرفقدان وسائل آموزش میسر نباشد .

خوشبختانه بر اثرمسافرتهائی که عدهٔ از جوانان‌تحصیل کرده‌ولایق این کشور بخارج ایران نموده ودر آموزشگاههای بزرگ فن معماری باذوق وعلاقه‌ای مشغول فراگـرفتن این فن گردیدند ودر مراجعت بایران علاوه براینکه هدایائی‌ازمعلومات خویش به‌کشور ومیهن عزیز خود تقدیم داشتند علاقـه وجدیت آنانرا برآن وا داشت که بتاسیس دانشکده ای مبادرت نمایند که هنرهای زیبا (معماری ـ نقاشی ـ حجاری) بطـرز جدید در آن دانشکده موردمطالعه‌قرار گیرد . بالنتیجه آقایان‌مهندس‌محسن فروغی‌دیپلمهٔ مدرسهٔ عالی هنرهای زیبا شعبه معماری(ازپاریس) آقای ابوالحسن صدیقی مجسمه ساز معروف ـ وآقـای مهندس رولاند دو برول دیپلمهٔ مدرسه عالی هنرهای زیبا شعبهٔ معماری (از پاریس) . مدتی وقت خویش راجهت‌مطالعه و تهیهٔ برنامه‌ای برای تأسیس مدرسه عالی معماری متناسب با محیط ایران‌صرف نمودند تا اینکه در اول مهر ماه ۱۳۱۷ مدرسه ای بنام مدرسه عالی معماری در وزارت پیشه وهنر محل مدرسه عالی مـرحـوم کمال الملك بریاست آقای ابوالحسن صدیقی تأسیس گردید .

شرایط ورود‌بمدرسهٔ عالی‌نامبرده دارابـودن گواهی‌نامهٔ دورهٔ‌کامل متوسطه‌شعبهٔ علمی‌ودورهٔ تحصیلات آن چهارسال‌تعیین گردیدولی بواسطه علاقه‌سرشاری که در ایرانیان بفن نـامبرده موجود است عده‌ای زیاده از حدمورد احتیاج داوطلب گردیدند بنا بر این تعداد ۲۰ نفر ازکلیه داوطلبان باشرائط فوق بطور مسابقه از ریاضیات وتاریخ وطراحی انتخاب ودر روز یکشنبه اول‌آبانماه باعلاقه مفرطی شروع بکار نمودند ولی بنا بمقتضیات در روز یکشنبه (۸) آبانماه ۱۳۱۷ مدرسه‌نامبرده با نطق‌آقای دکتر احیاءالسلطنه شیخ جزء هنرستان عـالی هنرهای زیبای باستان‌گردید . واز روز دهم آبانماه ۱۳۱۷ در محل هنرستان نامبرده مدرسه عالی معماری بانطق‌افتتاحیه آقای دکتر سیدعلی نصر (در خصوص معماری ایران وتشویق دانشجویان) شروع بکار نمود .

آقایان استادان عبارت بودند از :
آقایان مهندس محسن فروغی ـ رلاندوبرول‌طاهرزاده بهزاد درفن معماری وآقایان مهندس سپاهی ـ دکتر بهـرامی ـ دکتررحیمی ـ دکتر پارساجهة دروس نظری ـ وآقای‌حسین‌طاهر زاده جهت نقاشی وساعت‌کار این مدرسه چهارساعت قبل ازظهر چهار ساعت بعدازظهر بود ـ وبعداً تعداد ۱۰ نفر دانشجوی‌دیگر بنا بتصمیم اداره تعلیمات وزارت پیشه وهنر بدانشجویان اضافه گردید کـه بتدریج تا آخرسال تحصیلی قـریب ده نفـر ازکلیه دانشجویان بواسطه برنامه سنگین ومشگل ویا بعلل دیگربسایر دانشکده ها منتقل گردیدند و باین ترتیب سال اول بپایان رسیده وسال دوم قسمت معماری درهنر سرایعالی بریاست آقـای ذکاء الدوله غفاری درسال تحصیلی ۱۸ ـ۱۹شروع بکار نمود وتعداد ۲۰ نفر دانشجو درسال دوم و ٤٥ نفردرسال اول بتحصیل‌اشتغال داشتند .

اساسنامه این‌مدرسه که تاکنون بنام مدرسه عالی‌معماری نامیده شده بود در این سال از شورایعالی فرهنگ گذشت که در مجله آموزش وپرورش اردیبهشت سال ۱۹ بطبع رسید.

مدت تحصیل در این‌دانشکده چهار سال وارزش‌تحصیلی آن برابر فوق‌لیسانس شناخته شد وآقایان استادان و معلمین‌این دوره عبارت بوده اند از آقایان مهندس : علی‌صادق ـ منوچهر خرسند ـ ایـرج مشیری‌درقسمت معماری ودرقسمت دروس‌نظری آقایان مهندس‌عظیمی ـ مهندس وزیری ـ مهندس سپاهی‌ـ دکتر بهرامی‌دکترغفاری ودرقسمت‌معماری‌آقای‌حسین طاهرزاده‌بهزاد

این جا است که نگارنده از خوانندگان گـرامی اجازه میخواهم ازطرف رفقای همکار خود برسبیل‌قدر دانی تذکردهم که تمام معلوماتی که در اینمدت دوسال تحصیل عالی دررشته معماری آموخته وبدست آوردیم درفن معماری مرهون زحمات آقایان‌استادان . آرشیتکت فروغی‌ـ آرشیتکت صادق‌آرشیتکت رلاندوبرول آرشیتکت منوچهر خـرسند ـ آرشیتکت مشیری بوده و در دروس نظری اززحمات آقایان‌مهندس سپاهی مهندس عظیمی ـ مهندس وزیری ودکتر بهرامی شاکر وسپاسگذاریم

باری بدین ترتیب دوره سالهای تحصیلی باموفقیت و رضایت‌آقایان استادان و اولیای امور بپایان رسیدودر تا بستان سال‌تحصیلی۱۹ـ۲۰ (پایان سال‌دوم تأسیس مدرسه‌عالی‌معماری) بنا بتصمیم دو وزارتخانه فرهنگ وپیشه وهنر مدرسه نامبرده‌بنام دانشکده هنرهای زیبا جزء دانشگاه گردید وکلیه دانش جویان قدیمی بدانشکده هنرهای زیبای دانشگاه تهران منتقل گشتند .

و از این ببعد تحصیل وطرز آموزش درفن معماری پـا بمرحلهٔ‌نوینی مینهد که در شماره‌آینده ازنظر خوانندگان گرامی خواهد گذشت .

آرشیتکت غلامرضا خواجوی

آرشیتکت های مارا

بشناسید

ما درضمن هرشماره بیوگرافی یکی از آرشیتکت‌های ایرانی را درج نموده ومعرفی خواهیم کرد

آرشیتکت وارتان

آرشیتکت وارتان تحصیلات ابتدائی‌را در شهر تبریز که مولد او میباشد انجام داد و از اوان کودکی استعداد ذاتی بـه صنعت از وی هویدابود نقشه و نمونه کارهای‌زیبائی‌را که‌مادرش روی پارچه درمیآورد بدست‌او ترسیم و انجام میشد تصمیم‌راسخ این کودك بی بضاعت این‌بود که بهر نحوی است خود را باروپا رسانده ومیدان بزرگتری برای توسعه وترقی قریحه وذوق خود پیدا کند لذا باجدیت خستگی ناپذیری مشغول کار شد تا وسائل مادی مسافرت وتحصیل را بدست بیاورد ابتدا بعنوان طراح‌وارد کارخانه قالی بافی آلمانیها در تبریز گردیده وپس ازآن مدتی در تهران مشغول تدریس شد تاآنکه‌روزی از مدرسه مخصوص معماری پاریس سر درآورد و ضمناً دروس مدرسه شهر سازی پاریس را تعقیب میکرد .

بدبختانه تحصیل مخارج دارد و دانشجوی فقیرمان قادر بپرداخت هزینه مدرسه نبود لیکن نظر به پشتکار واستعدادذاتی او اولیاءمدرسه قبول کردند که استثنائاً بوارتان اجازه داده‌شود تحصیلات خود را ادامه داده و مخارج مدرسه را پس از پایـان تحصیل وشروع بکار بپردازد باین ترتیب دانشجوی مـا مدرسه مخصوص معماری پاریس را ختم ابتدا باعده‌ای از همکاران‌خود مشغول‌وبلافاصله درعملیات ترمیم‌خرابیهای‌جنك دراطراف‌پاریس بکار گمارده‌شد واقبال‌وی‌یاری کرد که مدتی زیردست آرشیتکت (سواژ)مشهورخدمت‌نموده بالاخره‌وارتان‌دفتر کارخودرادرپاریس افتتاح‌وبحساب‌خود ودیگران‌کار را ادامه داد ضمنا وارتان‌ازکار های اجتماعی نیز غافل نبود و بطور مـوثری در تشکیل انجمن ایرانیان مقیم فرانسه شرکت جسته و باتفاق آقایان دکترامینی‌و دکترنصر ودکتر سمیعی ومقدم و کتابچی وشیبانی وغیره یکی از اعضاء برجسته وفعال انجمن بشمار میرفت و تا سال ۱۹۳۵ که تاریخ مراجعت‌بایران است دبیری انجمن بامشارالیه بود پس از ورود بتهران وارتان مسابقه ساختمان یتیم خانه خیابـان سوم

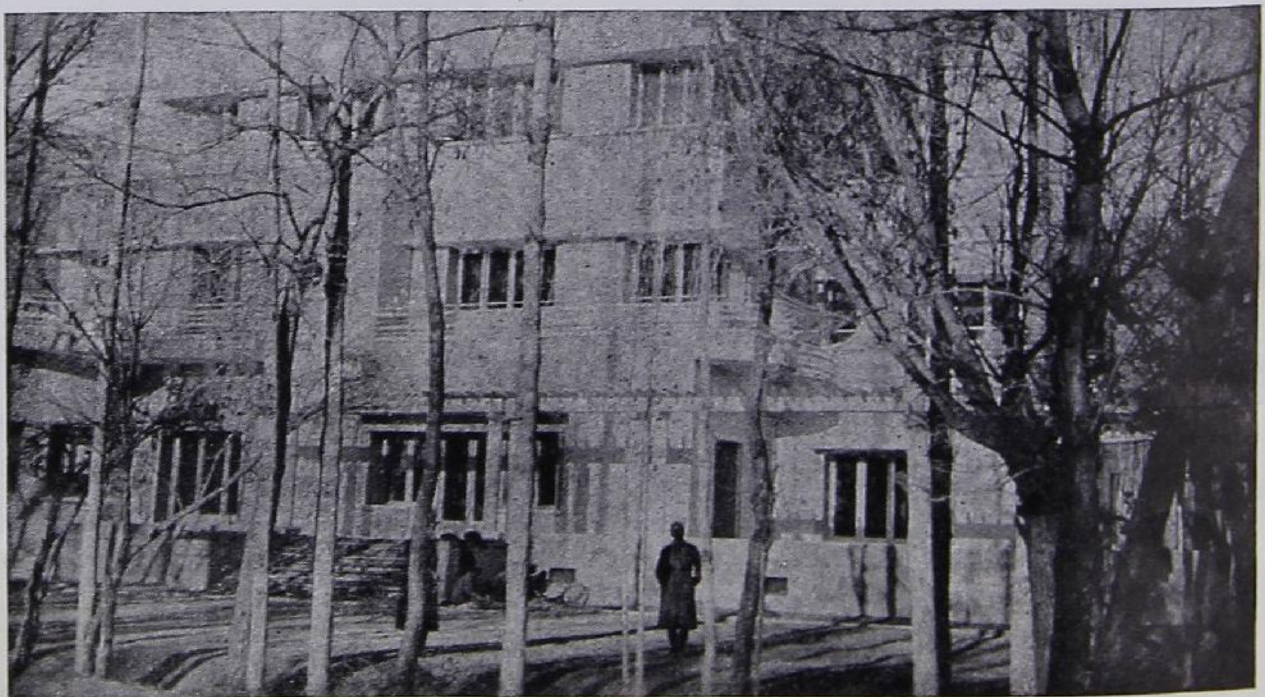
۳۲ - آرشیتکت وارتان

اسفند را برده ومشغول شد(گراورهای شماره۵و۶و۷این‌شماره ملاحظه شود) ضمنا عمارت‌کلوپ افسران وزارت جنك راکه از طرف آرشیتکت‌اولی (**کورکیان**) ترك‌شده بود باتمام رساندد در خلال‌این‌عملیات‌مهمانخانه بزرك‌دربندرا طرح‌ریزی‌نمودولی‌درائر کمی وقت مقدور نبود که ساختمان بنای اخیر الذکر را شخصا

نظارت نمایدو کار محول به آرشیتکت دیگری شده بود از این جهت است که در آن عمارت مشخصات و کیفیات برجسته مخصوص سبك وارتان دیده نمیشودو نیز ساختمان قصر ییلاقی اعلیحضرت شاه در دربند که منظره اصلی آن در کلیشه شماره (۱) این شماره منعکس است از آثار وارتان بوده و جرئت و شهامت فنی که در اشکوب سازی آن بکار رفته از این حیث که اشکوبها تکیه گاه مستقیم ندارد مایه تحسین عدهٔ از آرشیتکت های خارجی است بعداً بعنوان آرشیتکت مخصوص دربار عمارات ییلاقی که در آنموقع بنا میشد بدست وارتان و با همکاری ذیقیمت آقایان آرشیتکت اژدری و آرشیتکت خورسند انجام گرفته است متأسفانه آرشیتکت ها در طرح ها و عملیات خود تحت تاثیر دخالت مستقیم واقع بوده ودر استنباط های علمی واسلوب برجسته مخصوص بخودشان آزاد نبودند.

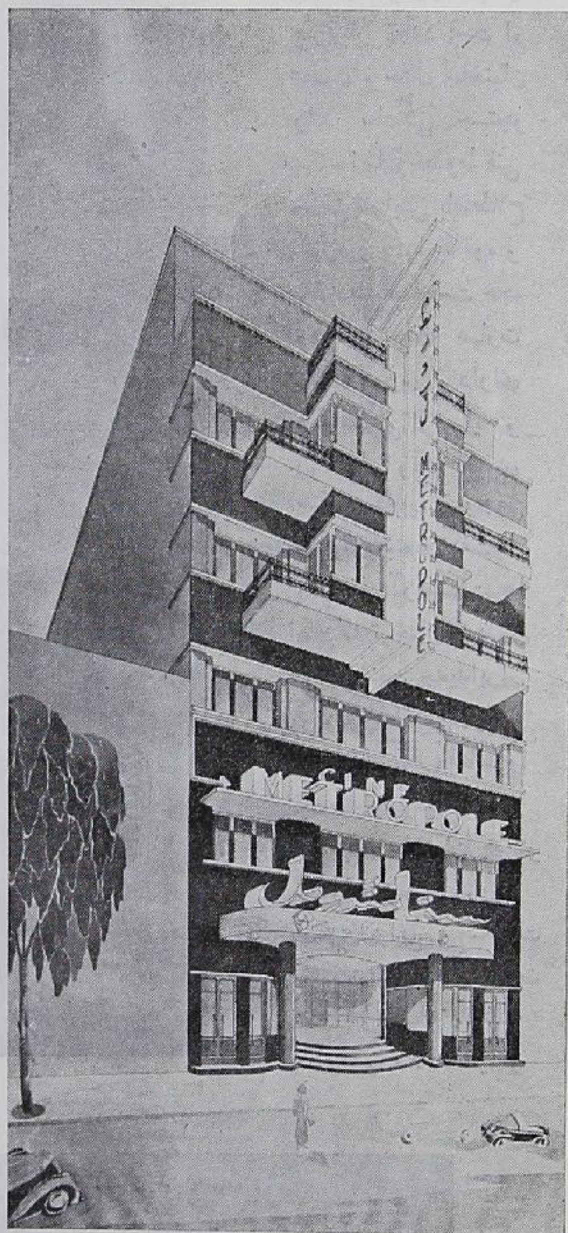

آرشیتکت وارتان تقریبا در تمام مسابقه های بزرك شرکت نموده و همیشه در صفوف اول قرار گرفته است از نظر سبك و مکتب معماری وارتان (مودرنیست) یا طرفدار تجدد است او عظمت و جلال ساختمان را در سادگی جستجو میکند ابعاد و خطوط فنی ساختمانهایش باصطلاح نشان دار و واجد قوه و صفات مشخصه است حجم ومجموع بدنه عمارت همیشه موزون و دارای هم آهنگی از سایه و روشنی و رنك آمیزی استفاده قابل توجهی میشود ومیتوان گفت وی یکی از آرشیتکت ها است که ترجمان ومظهر ذوق وصنعت جدید ایران بودو بوجه احسن غریزه وقریحه اجتماعی معاصر را ثابت میدارد وارتان بعضی از اساس ساختمان جدید و تزئینات عصر حاضر را با معماری ایرانی آمیخته است که نکات برجسته آن عبارت است از سلطه و غلبه خطوط وابعاد مستقیم و

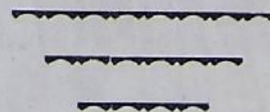
۳۳ و ۳۴ ـ قصر همایونی در سعد آباد ـ نمای اصلی این بنا در کلیشهٔ شماره یك منعکس است

خطوط دیگر و مخصوصاً خطوط افقی مقام خاصی درمعماری او دارد مشخصات تغییرات جدیدی که وارتان یکی از پیشقدمان آن میباشد بقرار زیراست •

۳۵ - نقشه نمای سینمای متروپل لاله‌زار

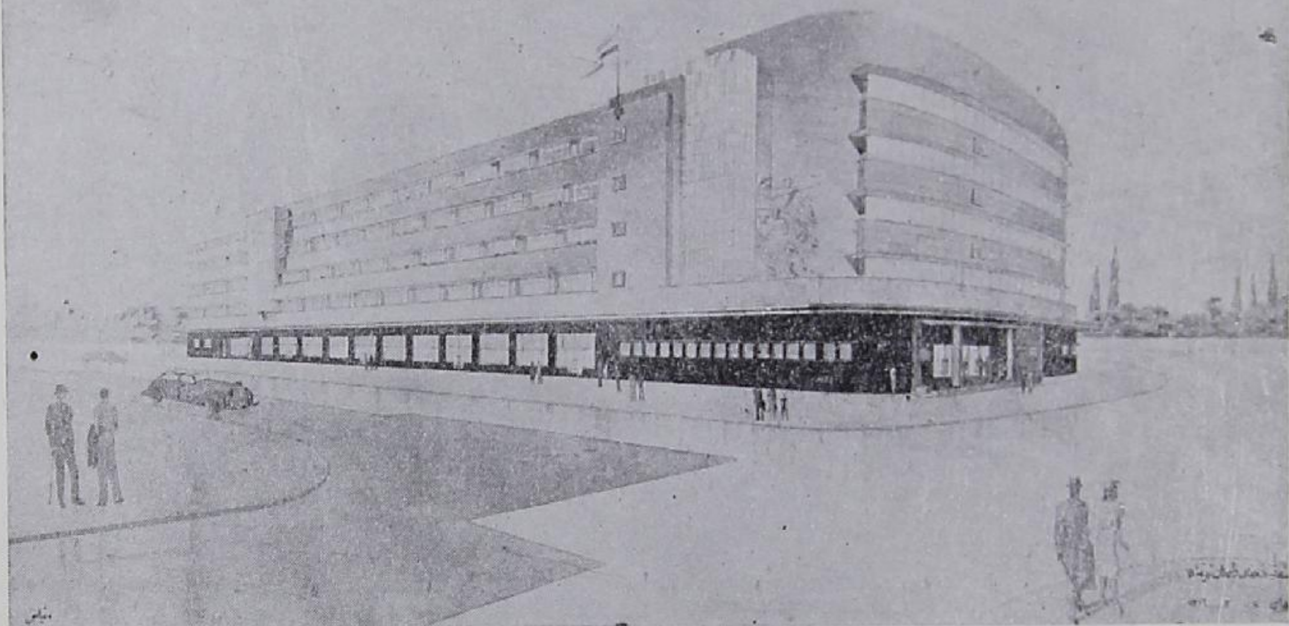
۱ - پنجره‌های افقی و گوشهٔ
۲ - پنجره بلند قفسه پله‌ها
۳ - نما و پیش آمدگی وروکارسازی های سیمانی آمیخته بارنگهای مختلف

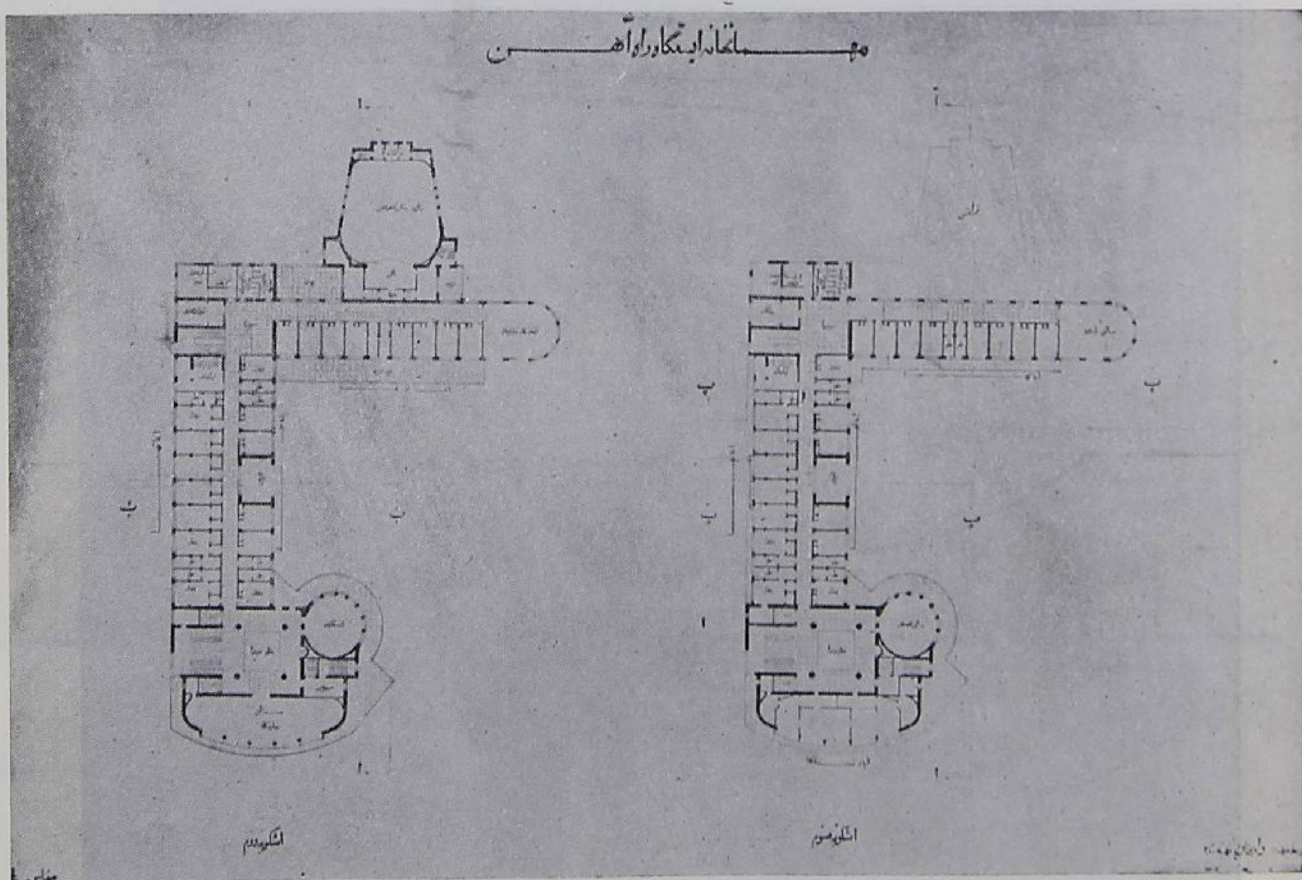

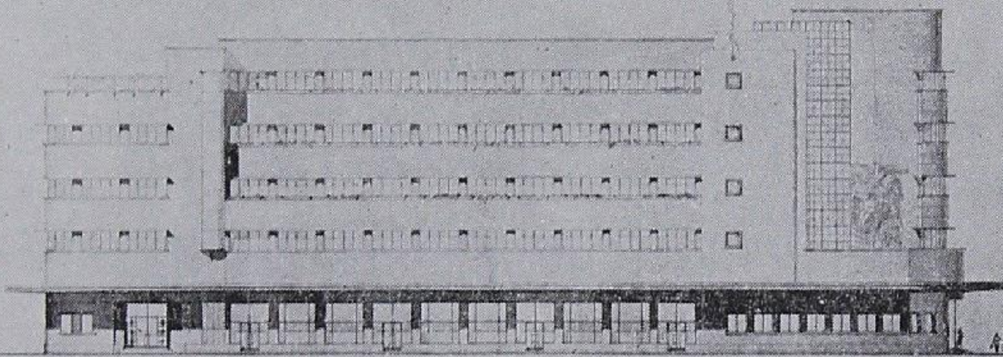
٤ - پله کان معلق
٥ - لبه های سیمانی بالای پنجره‌ها
٦ - دور ساده سقف که در بین معمار های تهران بنام چفته وارتانی معروف شده است
۷ - استفاده از تخته‌پلاک برای درها

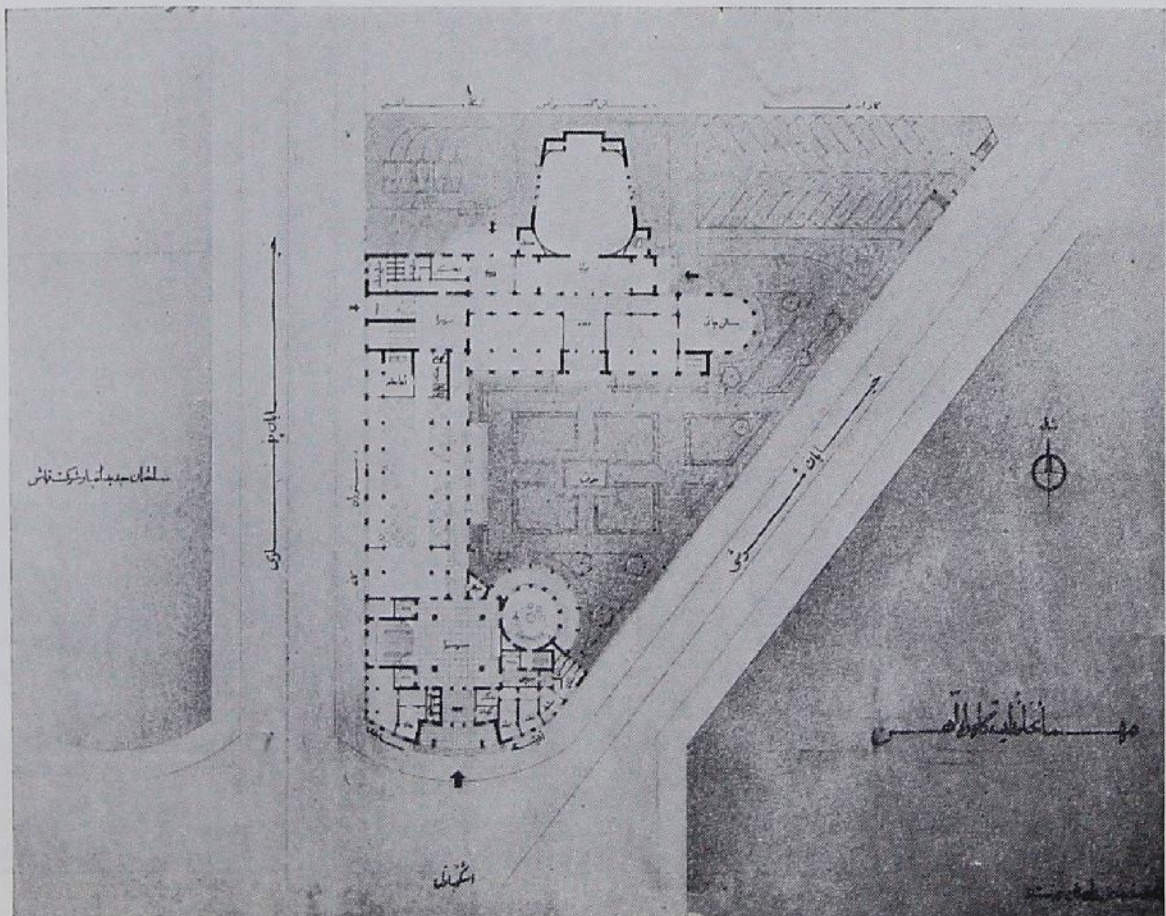
۳٦ - نقشه نمای سینمای دیانا خیابان شاهرضا

۳۷ و ۳۸ طرح های مهمانخانه ایستگاه راه آهن

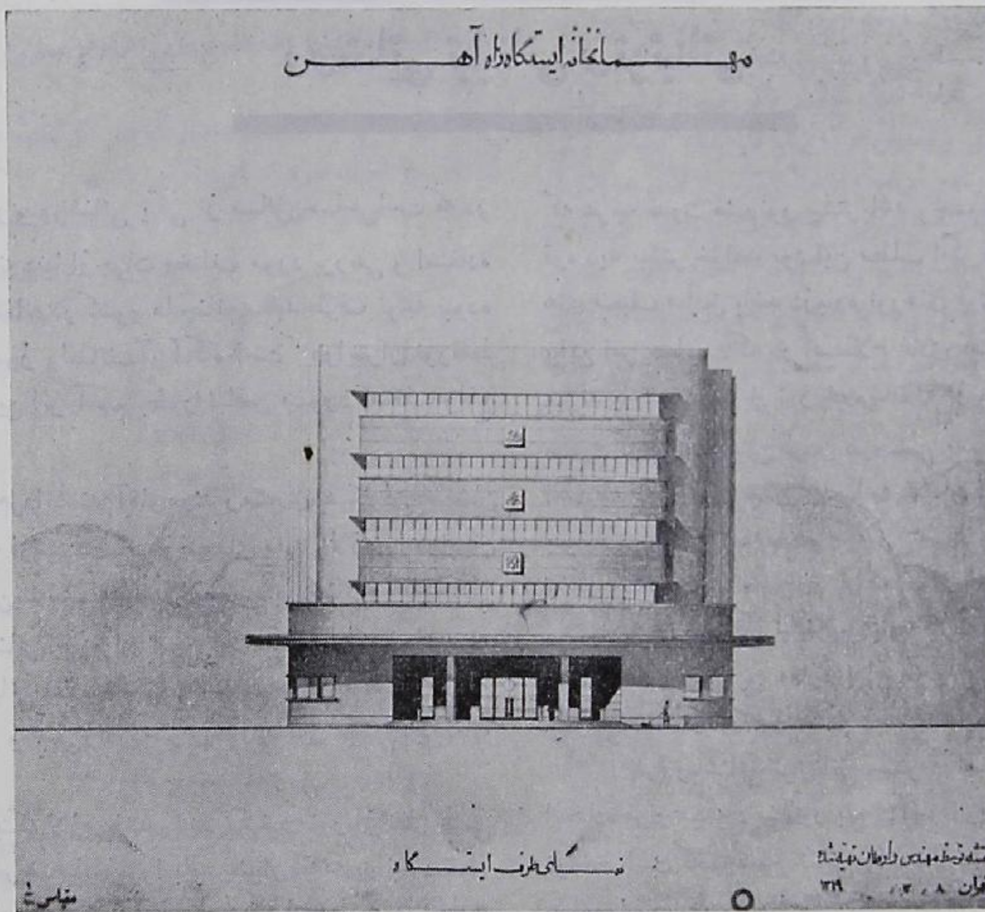

۳۹و۴۰ـ طرح های مهمانخانه ایستگاه راه‌آهن

بدیهی است بکار برده شدن همین اصول بخودی خود تغییرات اساسی شایسته‌ای بوده وماهیت معماری ایران را مطلقا

هنر وصنعت نشان‌میدهند از طرف کاروان روز افزون آرشیتکت های جوان دیگر بخوبی پیموده خواهد شد

۴۱ ـ طرح مهمانخانه ایستگاه راه آهن

دگر گون کرده وخواهد نمود وبجرئت میتوان گفت که وارتان وآرشیتکت های هم ردیف وجوان امروزمارهبران رستاخیز و تجدد درمعماری ایران وراهی که‌این‌دسته واکیپ وسالکان طریق

توضیح آنکه کلیشه های شماره ۱ - ۵ - ۶ - ۷ ۱۱ و۱۲ این شماره از آثار کارهای وارتان میباشد .

آگهی ها و تزئینات بوسیله برق

روشنائی تبلیغاتی و تزئیناتی

قضیه نور و روشنائی یکی از مسائل حساسی است که در کشورهای متمدنه دنیا ازجهات مختلف مورد بررسی و استفاده قرارمیگیرد متأسفانه در کشور ما چنانچه باید طرف توجه نبوده و کمتر کسی برموز ولطائف آن آگاه است . درایران نورفقط از لحاظ عادیترین اثر آنهم بطور ناقص مورد استفاده واقع شده است .

دوست محترم ودانشمندم آقای مهندس مشیری و همکاران فاضلشان که باتأسیس مجله ارشیتکت یکی ازقدمهای مفید ولازم را درایران برداشته‌اند نوشتن یك سلسله ازمقالات مربوط بروشنائی را باینجانب محول کرده‌اند بنابر این برای انجام این منظور سعی خواهد شد حتی المقدور بابیانی ساده که مورد استفاده همگان باشد یك سلسله ازاطلاعات علمی و عملی رادردسترس خوانندگان محترم این مجله قرار دهم :

بدون اینکه لازم باشد راجع بکیفیت نور از نظر علمی توضیحی دهم دوتعریف ساده زیررا باید بعنوان مقدمه بدانیم : نقطه نورانی یامنبع نور عبارت ازمحلی است که نور ازآنجا خارج شود . نقطه روشن‌شده عبارت ازمحلی است که اشعه نورانی را دریافت مینماید وروشن میشود .

اولین فکری که انسان طبعاً بدان متوجه گردید این بود که هرچه قدرت منبع نور بیشتر باشد وجسم را بیشتر روشن نماید قوه دید بیشتر خواهد بود این مطلب اگر تاحدی درمورد نور های ضعیف صادق باشد درباره نورهای قوی صحیح نخواهد بود واین امر همانست که در اصطلاح عادی میگویند « نورچشم را میزند یاچشم درمقابل نور خیره‌شده » از بیان این مطلب واضح میشود که برای روشن کردن هرجسمی یك مقدار نور معین لازم است که کم یا زیاد شدن آن باعث نقصان قدرت « دید » میگردد پس از شرح این مقدمه دو موضوع مورد بحث را بطور خلاصه تذکر میدهم :

۱) روشنائی تبلیغاتی عبارت ازآگهی ها بوسیله برق است که در معابر و مغازه ها برقرار و بمنظور جلب توجه عابرین وتماشاچیان میباشد .

۲) روشنائی تزئیناتی بیشتر دراماکن ومنازل مورد استفاده قرار میگیرد منظور بدست آوردن یك نورزیبا و یك نواخت است که درضمن نکاتی را هم ازنظر صرفه واقتصاد باید رعایت نمود .

درشماره های آتیه بطور تفکیك مفصلا دردو موضوع بالا بحث خواهم کرد .

منوچهر بهمنیار - مهندس برق

مسابقه طرح بنای افتخار کمال الملك

آقایان هنرمندان ومعماران ومهندسینی که مایل باشند در طرح بنای افتخار کمال الملك شرکت نمایند بمسابقه دعوت میشوند .

مبلغ پنجهزار ریال ببرنده مسابقه بطور جایزه تقدیم خواهد شد . چون کمال الملك مایه شرافت وافتخار ملیست وهر فردی بسهم خود در این کار پرافتخار شریك خواهد بود و این بنای یادگار از روی احساسات و استقبال جمعیت بر پا میشود اینست که هیچگونه قید وشرطی برای تهیه طرح تعیین نمیشود وهنرمندان کاملا آزاد خواهند بود که از این استاد بزرك هرچه دلنشین دارند روی کاغذ بیاورند .

روز ۱۵ شهریور جایگاه وطرز تسلیم طرح مسابقه تعیین خواهد شد .

☆☆☆

آرشیتکت - ما از همکاران عزیز تقاضاداریم دراین مسابقه شرکت وروح بزرك این هنرمند عالیمقام را خورسندفرمایند.

انجمن آرشیتکتهای ایرانی دیپلمه در تاریخ ۱۰ر۱۱ر۲۳ توسط آقایان کیقباد ظفر. محسن فروغی، علی صادق. منوچهر خورسند. وارطان هوانسیان. عباس اژدری. ناصر بدیع، ایرج مشیری که اعضای مؤسس انجمن میباشند تشکیل و بعداً آرشیتکتهای دیپلمه مقیم تهران بعضویت آن درآمدند ودر تاریخ ۱۷ر۱۱ر۲۳ اساسنامه انجمن که طرح آن قبلا توسط مؤسسین تهیه گردیده بود در مجمع عمومی مطرح و بتصویب رسید وانتخاب هیئت مدیره طبق اساسنامه مصوبه بعمل آمد آقای کیقباد ظفر بسمت رئیس آقای علی صادق نایب رئیس وآقایان اژدری و خورسند بسمت منشی انجمن و آقای ناصر بدیع خزانه دار وآقایان وارطان هوانسیان وایرج مشیری بسمت نماینده انتشارات وتبلیغات انتخاب گردیدند.

در تاریخ ۱۷ر۲ر۲۵ مجمع عمومی سالیانه انجمن جهت تجدید انتخابات هیئت رئیسه بعمل آمد و گزارش عملیات سالیانه انجمن که ذیلا بنظر خوانندگان میرسد توسط آقای مهندس خورسند منشی انجمن قرائت گردید .

چنانچه خاطر آقایان مستحضر است انجمن درسال گذشته که ابتدای تاسیس آن بوده بمشکلات عدیده مواجه گردید وتا حد امکان دررفع آنهااقدام وبحل اکثرشان موفق گردیدا گرچه مدت زیادی از عمر انجمن نمیگذرد عملیات بسیاری انجام داده از جمله اقداماتی است که جهت شناسائی انجمن و حفظ حقوق آرشیتکتها بعمل آورده است .

۱ - مذاکرات چندی باشهرداری تهران آغازو پیشنهاداتی دائر به اصلاح وضعیت ساختمانی تهران وتنظیم آن تحت مقررات بین المللی که از وضع هرج ومرج کنونی کاسته شود تقدیم نمود که ابتدا مورد توجه شهردار وقت واقع گردیدودستوراتی هم دائر به تامین نظر انجمن صادر گردید ولی متاسفانه تاکنون نتیجه عملی از آن حاصل نگردیده وهیئت رئیسه انجمن فعلامشغول اقدامات لازم در این خصوص میباشد .

۲ - با انجمن های فرهنگی خارجی ایران مکاتبه وتوسط ایشان با بعضی از انجمن های مشابه درخارجه ارتباط حاصل نمود

۳ - کتابخانه کوچکی جهت استفاده عموم همکاران از کتب ومجلات فنی ترتیب داده که امید است بتدریج تکمیل و مورد استفاده عموم قرار گیرد کتابخانه انجمن فعلا دارای چند صد جلد کتاب ومجلات مختلف میباشد از جمله مساعدتهائی که به کتابخانه انجمن گردیده باید مجلاتیکه توسط خانه فرهنگ شوروی ونماینده مطبوعاتی فرانسه فرستاده شده وبخصوص عده زیادی کتب ومجلات فنی که توسط شورای فرهنگی بریتانیا هدیه گردیده نام برد .

۴ - نمایشگاهی ازصنایع معماری انگلستان جهت استفاده همکاران بمساعدت شورای فرهنگی بریتانیا تأسیس گردید که مورد توجه دوستداران هنر واقع شد . و فیلمهای چندی نیز از وضعیت ساختمانی وشهر سازی فعلی انگلستان بمعرض نمایش گذاشته شد کلیه اعضای فرهنگی بریتانیا وبخصوص آقایان بلومن قبلا والیس در این زمینه مساعدت زیادی به انجمن فرمودند که باعث تشکر همکاران است . فعلا باسایر تشکیلات فرهنگی نیز انجمن داخل مذاکره میباشد که شاید بتواند نمایشاتی نظیر آن از آثار معماری سایر کشور ها نیز ترتیب دهد وافکار عمومی را در جریان تغییرات وترقیات معماری دنیا بگذارد تاشایدموفق شود از این راه به تجدید حیات واصلاح معماری ایران خدمتی نموده باشد .

اسامی آقایان دوستداران هنر که لطفاً عضویت افتخاری انجمن را قبول نمودند بقرار زیر است :

۱ جناب آقای صادق (مستشار الدوله)
۲ « » دکتر مصدق (مصدق السلطنه)
۳ « » ابراهیم حکیمی (حکیم الملک)
۴ « » دکتر اسمعیل مرزبان (امین الملک)
۵ « » فرمند (ضیاء الملک)
۶ « » حسین علاء
۷ « » الهیار صالح
۸ « » دکتر فریدون کشاورز
۹ « » صادق وثیقی
۱۰ « » ابوالحسن ابتهاج
۱۱ « » دکتر افشار
۱۲ « » مهندس فریور
۱۳ « » آقای دکتر شفق
۱۴ « » غلامحسین ابتهاج

اینک اسامی آقایان آرشیتکت‌ها که اعضای رسمی انجمن هستند

آرشیتکت محسن فروغی	آرشیتکت غلامرضا خواجوی
» کیقباد ظفر	» خسرو خسروی
» علی صادق	» رضا کیاری
» منوچهر خورسند	» عباس معین پور
» عباس اژدری	» هوشنگ صیحون
» ایرج مشیری	» هوشنگ صانعی
» وارطان اوانسیان	» هوشیار اشرف
» ناصر بدیع	» آزاد منفرد
» کیانوری	» بنائی
» ناصر زنگنه	» کوهنک
» جواد سهیلی	» محمدعلی کریمیان
» پل ابکار	» فرح بخش شیدانی
» بوداغیان	» منوچهر شریف
» افشار طوس	» حسن باهری
» سلیمان محمدزاده	» مهدی جعفریان
» حسین غفاری	» ناصر جامعی
» اصلان سعیدخانیان	» رضا صیادی
» ارسلان افخمی	» مسعود مدبر
» صدر هاشمی	

برنامهٔ ۷ سالهٔ اصلاحات ساختمانی شهر ها

برنامه اصلاحی ۷ ساله که کارشناسان مربوطه طبق دستورجناب اشرف آقای نخست وزیر در کلیه وزارتخانه هاتهیه وتنظیم گردیده است یکی از مفید ترین وبرجسته ترین اقدامات دولت حاضر وفی الحقیقه در رأس کلیه نقشه های اصلاحی جناب اشرف آقای قوام السلطنه قرار دارد زیرا باشروع این برنامه اولا اصلاحات کشور طبق اصول علمی وفنی صحیح شروع شده و منظما ادامه خواهدیافت ودرثانی بحرانی که در اثر بیکاری جامعه را تهدید مینماید بابکار افتادن سرمایه های راکد داخلی از بین خواهد رفت وبعلاوه منابع طبیعی کشور بوجه شایانی مورداستفاده واقع شده .بر ثروت ملی ما خواهد افزود ودر نتیجه فقر وبدبختی که امروز گریبانگیر مردم بیچاره ستمدیده این کشور است مرتفع خواهد شد . آنانکه با نظر امید و اعتماد و با قلبی مملو از عشق پاك به آتیه کشور خویش مینگرند اطمینان دارند کسیکه این اندیشه های نیك رادر مغزخویش پرورانیده باکمال شهامت وجدیت بمرحله عمل نیزخواهدگذارد ویقینا با اجرای آن(برنامه ۷ساله)قسمت اعظم بدبختی های ما از بین خواهد رفت .قسمتی ازاین برنامه که باروش مجله آرشیتکت هم آهنگی دارد ومادر این باره مفصلا گفتگو خواهیم کرد اصلاحات شهر ها از لحاظ ساختمانها . خیابانها لوله کشی آب وفاضل آب هاوبرق است که وزارتکشور مأمور تهیه آن و ازمدتی پیش کمسیونی تحت نظر جناب آقای فریدونی معاون وزارت کشور تشکیل و قسمتهای مختلف آن توسط مهندسین مطلع وکارشناسانی که باوضاع داخلی ایران آشنائی کامل دارند بررسی وطرح مقدماتی آن تهیه گردیده است از آنجائیکه هر نقشه اصلاحی وقتی به نتیجه میرسد که در اجرای آن نیز دقت ومراقبت کامل بعمل آید ما امیدواریم و انتظار داریم که اجرای این برنامه نیز بدست مردان فعال وصالح ومطلع عملی گرددو باشخاصی منفی باف مأیوس که دارای افکاری پوسیده هستند و بغیراز منافع شخصی خود نظری ندارند اجازه داده نشود که در اینگونه کار های مفید دخالت نموده و سد راه اصلاحات اساسی کشور گردند .

چیزیکه در اولین نظر جلب توجه میکند هزینه هنگفتی است که برای انجام اینگونه کارهادر بدوامر لازم است چون میزان آن باعواید کنونی شهر ها قابل مقایسه نیست ممکن است اشخاصی غیر مطلع را دچار شگفتی وبدبینی نماید مثلا از خود بپرسند چگونه ممکن است با این هزینه‌های گزاف اینگونه برنامه هارا عملی نمود !؟ وآیا این افکار مفید از چهار دیوار وزارتخانه ها تجاوز خواهد کرد ؟ ! اما اگر بطرزکار وعمل کشور های متمدن جهان آشنائی داشته باشندخواهند دیدکه بابکار انداختن سرمایه های داخلی وتاسیس شرکت های سهامی ووامهای طویل المدت و با اصول صحیح علمی اجرای این برنامه مفید وآسان عملی خواهد بود .

فقط یك نکته را باید رعایت کرد :کار را بکاردان سپرد ودست اشخاص مأیوس ونفع پرست را از اینگونه امور کوتاه کرد - مادر شماره های بعد درجزئیات این برنامه هامفصلا گفتگو وضمناً از خوانندگان عزیز تقاضا مینمائیم که بااظهار نظر صریح وانتقادات صحیح خود متصدیان امررا راهنمائی و از این راه بنوبه خود بعمران وآبادی کشور خود کمك فرمایند .

تصویب نقشه ساختمان هزار خانه در طهران

نقشه های مختلف ساختمان هزارخانه که زیر نظر آقای آرشیتکت علی صادق عضوهیئت مدیره بانك رهنی وعدهٔ از همکاران آرشیتکت تنظیم وترمیم شده است روز ۱۰ مرداد ۲۵ باحضور آقایان مشایخی شهردار تهران ونبیل سمیعی وآرشیتکت صادق نقشه جات نامبرده بنظر جالب اشرف آقای قوام السلطنه نخست وزیر رسید - پس از توضیحات لازمه یکی از نقشجات را تصویب وشروع ساختمان آنرا تاکید فرمودند اراضی که برای ساختمان هزار خانه درنظر گرفته شده است - قسمتی در جنوب مریضخانه هزار تختخوابی وقسمت دیگردرخیابان شهبازمیباشد وسایل ساختمان فراهم وهمین روزها شروع بکارخواهدشدجزئیات ونقشجات مربوطه در شماره آینده ازنظر خوانندگان محترم خواهدگذشت .

مسابقه ساختمان انجمن ایالتی وموزه شهر تبریز

ادارهٔ ساختمانهای شهری انجمن ایالتی آذربایجان نامهٔ جهت تهیهٔ پروژه‌های ساختمان‌های انجمن ایالتی وموزه شهر تبریز به انجمن آرشیتکتهای ایرانی دیپلمه فرستاده و تقاضای شرکت درمسابقه نمود وجوائز متعددی نیز تعیین کرده است این اقدام ادارهٔ نامبرده ازهرحیث قابل تقدیر بوده ونمونهٔ ازطرزفکر وعمل متصدیان امور آذربایجان امروزه میباشد انجمن آرشیتکت های ایرانی بدینوسیله مراتب سپاسگذاری خودرا از حسن ظن انجمن ایالتی نامبرده تقدیم وامیدواراست بتواند با تهیهٔ نقشه های لازم عملا کمکی به پیشرفت وزیبائی شهر تبریز نموده باشد

از همکاران محترم متمنی است هرچه زودتر جهت دریافت برنامه ومشخصات بدفتر انجمن مراجعه نمایند .

آگهــــــــــی ها

چون خوانندگان مجلهٔ آرشیتکت از مهندسین ، آرشیتکت ها ، اهل فن و علاقمندان بساختمان میباشند اگر آگهی های مربوط به مقاطعه‌کاری‌وفروش مصالح ساختمانی و سایر امور فنی را در این مجله منتشر نمائید خودتان را بهتر معرفی نموده و مشتریان مناسبی بدست خواهید آورد .

« چاپخانهٔ تابان »

Revue d' « *ARCHITECTE* » – *No. 1* – Septembre 1946 — Téhéran - Av. Lalézar - Nov. 7 rue Hedaiet - Tel. 9617